

BIDRAG TILL BARA HÄRADS BESKRIVNING

6.

BYALAGEN I BARA HÄRAD

AV

BENGT ENGSTRÖM

BARA HÄRADS HEMBYGDSFÖRENINGIS FÖRLAG

6.

BYALAGEN I BARA HÄRAD

AV

BENGT ENGSTRÖM

CAHNSKA CENTRALTRYCKERIET

1928

LUND 1928, AKTIEBOLAGET SKÅNSKA CENTRALTRYCKERIET

Fig. 1. Bylåda från Gullåkra by.

F Ö R O R D

Föreliggande arbete om Byalagen i Bara härad är huvudsakligen grundat på av Nordiska Museet bekostade undersökningar, som förf. företagit i samband med inventeringen av häradets fasta fornlämningar sommaren 1926 samt undersökningar, utförda med stipendium från Gunnar Olof Hylltén-Cavallius stiftelse för svensk folkminnesforskning. Det arkivaliska materialet stammar till största delen från byarnas egna samlingar och från Nordiska Museets byarkiv, vars rika material välvilligt ställts till författarens förfogande.

För benäget bistånd ber jag främst få tacka Nordiska Museets t. f. styresman fil. doktor Sigurd Erixon samt fil. kand. Ingemar Ingers, vilken bl. a. tagit en verksam del i fullbordandet av insamlingsarbetet.

Västerås i juni 1928.

BENGT ENGSTRÖM.

Hur kan det mänskliga samhället hava uppkommit? Vilket är urformen för människornas tidigaste sammanlevnad? Levde de i begynnelsen familjevis eller på samma sätt som en del sällskapliga djur, i flockar eller horder? Båda dessa teorier ha vunnit ivriga anhängare, men till något säkert resultat har man icke kommit. Man kan dock uppvisa mänskliga gruppbildningar, som gå tillbaka dels till familjen och ha utvecklats ur denna, dels till horden. Vi ha särfamiljen, som omfattar två generationer, föräldrar och barn i ett hushåll. Denna kan utvecklas till storfamiljen, som omfattar flera generationer, alltså icke endast föräldrar och barn utan även sönerns hustrur och barn. Då storfamiljen växer, så att den ej längre rymmes under samma tak utan sprides, så att sammanhållningen förloras, uppstår klanen eller slakten. Den omfattar alltså en mängd personer, som känna sig bundna vid varandra genom gemensam härstamning.

Parallellt med de olika formerna av släktskapsorganisation har utbildat sig en organisation i stammar. En stam är baserad på gemenskap i bosättning, och dess ursprung är horden. Några drag av släktskap mellan medlemmarna behöver icke finnas.

Hur har då vägen varit fram till germanernas by? Har den gått från familj till storfamilj till byn? Eller har byn uppkommit på det sätt, att en flock, en hord av människor tagit ett område jord i besittning. Om vi antaga det första, att familjen är det ursprungliga, skulle alltså byn ha utvecklats ur en enda gård.

Forskningen har kommit till det resultatet, att den första bebyggelsen, den primära bybebyggelsen, skedde icke genom att en familj utan att en flock av människor togo ett område jord i besittning. Bybegreppet är alltså det primära och gården, familjens tillhåll, det sekundära. Gårdsbegreppet tillhör ett senare utvecklingsstadium, och begreppet privat äganderätt ett ännu senare.

Allt detta hindrar icke, att det finnes byar, och ett mycket stort antal sådana, som uppstått ur enstaka gårdar, beroende på att här och där i omkretsen av urbyn uppstått nybyggen, vilka så småningom kunnat utväxa till ansevärda byar. Denna sekundärbebyggelse blir allmän först vid järnålderns slut.

Resultatet blir alltså att den första bebyggelsen har skett i byar och besittningstagandet flock- eller hordvis. Senare har framkommit en bebyggelse i enstaka gårdar, där familjen växt till storfamilj och slutligen till ett bysamhälle ¹⁾.

¹⁾ P. LAURIDSEN Den gamle danske Landsby. Aarbog för dansk Kulturhistorie 1899.

Där flera gemensamt brutit bygd och odlat jorden hade de sina uppbrutna marker under gemensamt bruk och delade avkastningen. Men redan före de äldsta landskapslagarnas tillkomst hade en uppdelning skett, så att varje åbo hade fått sin andel i tomt och åker och delvis även i äng i de olika efter naturbeskaffenhet samt sättet och tiden för deras uppodling bestämda större skiftena. Delägarna hade då i regel lika rätt i det hela, och delningen verkställdes sannolikt genom lottning¹⁾. Detta hammar-, bol- eller fornskifte betecknas av vissa forskare som en gammal och mindre noggrann delning av tomterna i en by²⁾.

Denna delning var jämförelsevis enkel, så länge alla åbor hade lika rätt i det hela, men svårigheter inträdde, då exempelvis genom delning större olikheter i bydelägarnas innehav framkommo, och då varje bonde skulle ha sin andel i de särskilda större skiftena, bolen, och han alltså erhöll ett flertal över hela bymarken liggande små tegar.

Det låg då nära till hands att i tomten, som givetvis först övergått i enskild ägo, söka få ett uttryck såväl för egendomens storlek som ock för dess läge i de olika skiftena. Det var detta som avsågs med bys läggande i solskifte, vilket pågått i Skåne sedan tidig medeltid. Dess verkningar kunna iakttagas på flertalet av Bara härads äldre bykartor.

Varje skifte delades i lika många delar som det fanns åbor i byn, och den, som hade sin tomt längst i söder, erhöll i varje skifte den sydligast eller östligast liggande tegen, vars storlek stod i proportion till tomtens storlek, ty "tomt är åkers moder.". Vid utskiftningen av tegarna följdes konsekvent solens gång, varigenom bonden hade samma grannar i marken som på byplatsen.

Byarnas jord var i allmänhet delad i tre vångar, vilket förekom ute i Europa sedan 700-talet och för Skånes vidkommande är känt sedan 1100-talets slut³⁾. Två av vångarna besåddes årligen med säd, råg och korn, under det att den tredje låg i vila. Havre såddes på den längst bort från byn belägna marken. Närmast gården låg toften, som var odlingsplats för lin, humle, ärter, bönor etc. samt kålhagen, där kål och rotfrukter, apel, päron och plommon frodades.

Längst borta från byn låg fäladsmarken. Denna var gemensam egendom, och så kan förhållandet i viss mån även sägas vara om vångarna, ty då ingen säd växte på dem användes de som gemensam betesmark. Det var därför nödvändigt att vångarna omgärdades med stängsel, vilket i allmänhet utgjordes av diken, jordvallar och ristäppen.

Gårdarna voro grupperade i en rundel kring bygatan, såsom i Nefvishög, Genarp, Arlöf och Åkarp, eller ock kunde de ligga i rad, emellanåt i två rader, utmed bygatan, såsom i Grefvie och Gullåkra. Som oaser lågo dessa byar på de vida slätterna och förlänade åt häradet en helt annan bild än den vi nu äro vana vid, och i

¹⁾ GABRIEL THULIN, Historisk utveckling av den svenska skifteslagstiftningen. Stockholm: 1911.

²⁾ Jmfr SCHLYTER Glossar, sid. 258.

³⁾ C. G. WEIBULL, Skånska jordbrukets historia intill 1800-talets början sid. 40.

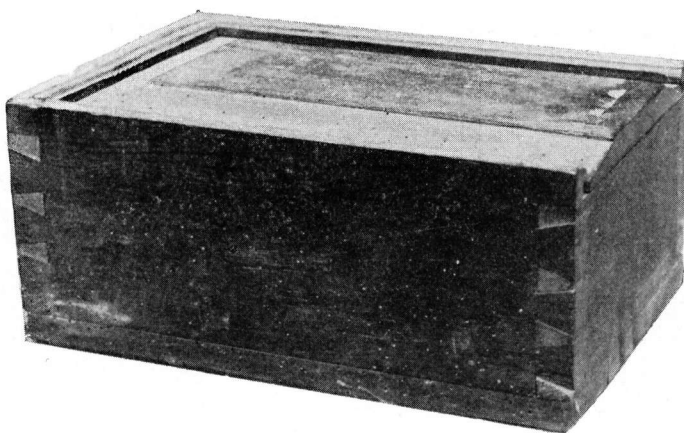

Fig. 2. Bylåda från Görslöf.

Förf. foto.

de hävdvunna medeltida formerna fortgick denna kultur utan större förändringar in på 1800-talet, då enskiftet upplöste byarna och gav signalen till en särbebyggelsens tid.

Ursprungligen, säkerligen långt nere i den förhistoriska tiden, bildade byns jordägare ett byalag för reglering av gemensamma intressen, rättigheter och skyldigheter, en sammanslutning betingad av åtskilliga omständigheter framför allt den att byarnas bönder hade andel i kollektiv egendom. Häri ligger utan tvivel grunden till byarnas kommunala förvaltning, vilken spåras redan i Taciti Germania ¹⁾.

Genom årtusenden levde den gamla författningen i den muntliga traditionen inom byn och fick under medeltiden och nyare tiden uttryck i nedskrivna lagar — byordningarna, vilka, bevarade i byarna eller arkiven, lämna oss upplysningar om den urgamla samfundsorganisationen ²⁾.

I början av 1600-talet hade byarna i Schweiz, Bayern, Würtemberg, Westphalen och Friesland byordningar och Tiroler Landesordnung från år 1603 omtalar sådana för varje by. Ännu mycket tidigare synas byordningar hava varit vanliga i Danmark, där konung Hans redan 1492 i den s. k. Fyens Vedtægt stadgade: "Hvat vidæ som almue legge udi noget by eller torp om hegn oc gierde oc andre bysens nytte og tarf, det må ei en grannæ eller tue kolkaste, men skulle alle holde vidæ oc veder- tect" ³⁾. Detta återupprepas i Christian III:s köbenhavnska recess av 1547 och i Kolding-recessen 1588 ⁴⁾ och upptages sedermera i Christian V:s Danske Lov. Det

¹⁾ C. MOLBECH Indledning og Udkast til en Skildring av den germanisk-skandinaviske indvortes Forfatning, med Hensyn til dens agrariske og offentlige Forhold i Oldtiden. Historisk Tidsskrift 1843.

²⁾ BENGT ENGSTRÖM Åldermansskifte och bystämma i skånska och danska byar. Ett par centrala problem i gammaldansk byorganisation. Fataburen 1927 sid. 18.

³⁾ Danske Vider og Vedtægter udgivne af POUL BJERGE og THYGE J. SØEGAARD I sid. VIII.

⁴⁾ Samling af gamle danske Love af J. L. A. KOLDERUP-ROSENVINGE, 4 sid. 233.

är alltså tydligt, att byordningar varit i bruk i Danmark, till vilket Skåne då hörde, redan på 1400-talet, ja de finnas antydda t. o. m. ett par hundra år tidigare i landskapslagarna.

Den äldsta bevarade danska byordningen, och den enda bevarade från 1400-talet, är daterad 1460¹⁾. Ett tiotal härröra från 1500-talet medan huvudmassan stammar från 16- och 1700-talen. Från Skåne, där hithörande forskningar bedrivits med mindre iver än i Danmark, är ingen medeltida byordning känd, icke heller någon sådan från 1500-talet. Av skånska byordningar från 1600-talet äro dock kända ett tjugotal, av vilka den äldsta, därjämte Sveriges äldsta, härrör från år 1632²⁾.

Under Skånes svenska tid står vad beträffar dessa ordningar året 1742 som en vändpunkt.

I mars 1741 upptogs i riksdagen fråga om byordningar på grund av Bondeståndets allmänna besvär, vari det heter: "Uti Skåne och Blekingen samt flere ortor, hwarest för brist skull på gärdsle och stör, ägorne ej äre med gärdesgårdar åtskillde, har almogen ifrån äldre tider tillbaka funnit sig föranlåten, att sins emellan giöra en sådan författning, at en wiss ålderman med sine Bisittare skulle wara uti hwar by, hwilket giöremål förnämligast bestode deruti, at hafwa et noga inseende öfwer ägornes hägn, samt effter de dem emellan öfwerenskomna by-ordningar och derutinn utsatte witen plichtfälla och exequera dem som på et elr annat sätt warit wällande till något ohägn med mera. Nu emedan, sedan den wid 1734 års riksdag stadfästade almänne lagen begynt effterlefwas, åtskillige af dem, som wid ofwan:de byordningar effter egit begifwande warit bundne, sedermera welat undandraga sig deras effterleffwande, och endast hålla sig wid almänna lagen, hwarutinnan en lindrig plicht är utsatt för dem som tillåta ohägn: warandes likwäl så mycket nödigare att et strängare wite derå fastställes samt på det i byordningarne utsatta sättet genast utmätes som det minsta ohägn förorsakar en ganska stor skada på desse oinstängde och widlöfftige Åkrar, af hwilka almogen måste giöra all des näring och utlagor; fördenskull anhåller ofwan:de almoge underdänigst, att desse byordningar, hvilka redan äro författade, så wäl som och de hwilka hädaneffter kunna projecteras, hvilka landsorter ett sådant (oläsligt) hälst skie kan, samt endast syffta till hemmanens conservation och annan god ordnings bibehållande, måge af wederbörande domare stadfästas, samt för almän lag, uti byelagen, wara gällande".

Frågan behandlades i Ekonomiutskottet, som författade ett projekt till byordning, vilket bifölls av stånden. Den 20 februari 1742 utgick "K. Maj:ts Nådige Bref till Samtelige Landshöfdingarne Angående Lands-Culturens uphielpande och förbättrande", åtföljt av den genom ständerna författade byordningen. I detta brev omförmäles hurusom Riksens Ständer "lätit författa et Project til en så kallad By-Ordning, hwarutinnan äfwen et och annat gifwes wid handen som ännu torde wara obekant, men

¹⁾ Från Nykjøbing på Jylland.

²⁾ Det är förf:s avsikt att inom en snar framtid närmare behandla de äldsta skånska ordningarna, vilka äro av stor betydelse för kännedomen om 1600-talets samfundsliv.

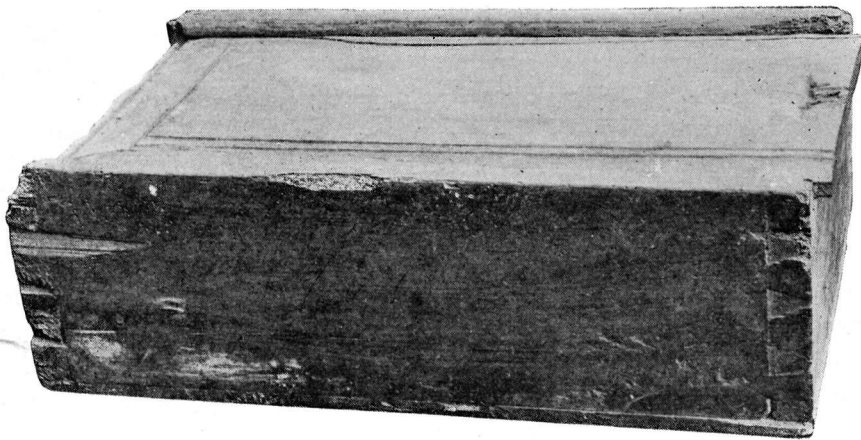

Fig. 3. Mosssheddinge bys låda.

Förf. foto.

för en Landtman är nödigt at weta.“ I slutorden av förslaget heter det: “För öfrigit och som thet icke är giörligit, at projectera alt thet, som til hwarje ort lämpeligit är, så förmodas at Byemännen uti hwar och en By lära sielfwa efter hwarje ords särskilte beskaffenhet, så inrätta sin By-Ordning, som the til Byens och Hemmanens nytta och förmon, finna bäst och lämpligast wara; Dock så at thet, som uti thenna By-Ordning stadgas, och til samma ort lämpeligit är, icke må theruti uteslutas, utan fast häldre tilläggas thet, som theruti icke är omrört, och likwäl til then Byens förmon tienar. Och på thet samma By-Ordning må sedan komma til så mycket bättre och kraftigare efterlefnad, ty skal hwar By, om så åstundas, äga frihet att låta sin By-Ordning wid Härads Tinget upläsas och stadfästas“¹⁾.

Efter utgivandet av denna mönsterordning börjar nedskrivandet av byordningar bli mera allmänt, och ett mycket stort antal av dem som bevarats till våra dagar härröra från 1740- och 1750-talen. Från tiden dessförinnan äro f. n. inga byordningar bevarade från Bara härad. Det är säkert att skrivna byordningar voro vanliga här under nämnda tid²⁾, men de ha under tidernas lopp utgallrats ur lådan såsom varande “för byen värdelösa handlingar“³⁾.

Genom utgivandet av mönsterbyordningen minskades, ja i de flesta fall utplånades ordningarnas individuella prägel, och de svenska byarnas samfundsskick blev i ganska hög grad uniformerat.

Av 1700-talets fyra kända byordningar från Bara härad äro tre stycken, från Lomma, Vinstorp och Karstorp, vilka äro av samma lydelse och äro daterade 1766, skrivna

¹⁾ Jmfr SVEN LAMPA Byordningar i Uppland i Upplands fornminnesförenings tidskrift XXVII.

²⁾ I Bara härads dombok 1680 fol. 293 omtalas byordning i Hyby. “Av vores förfäder på laggen vehl funderade byskraa“ — — —

³⁾ BENGT ENGSTRÖM De skånska byordningarnas utveckling. Skånska Folkminnen 1926 sid. 39.

i mycket nära överensstämmelse med 1742 års mönsterbyordning. Den fjärde däremot, bifallen "af samtelige Arlöf Byamän på allmän Samling den 21 Juny — 1766", är grundad på lokal tradition och i det närmaste oberoende av mönsterbyordningen. Den utgör en av häradets värdefullaste arkivalier. Den synes icke hava inlämnats till myndigheterna för stadfästelse, vilket däremot är fallet med de övriga, som uppvisats på Malmö Landskansli och blivit stadfästade år 1766 samt åren 1806 (Vinstorp) och 1811 ånyo blivit uppvisade vid Bara härads ting i Dalby. Att byamännen i Lomma och Karstorp sistnämnda år ånyo uppvisade sina byordningar beror därpå, att Konungens befallningshavande genom en kungörelse av den 9 november 1811 förordnat att ålderman borde tillsättas i varje byalag och den 10 december samma år utfärdat en "Allmän Kungörelse Som innehåller Instruction för Ålder- eller Ordningmän," vilken, avfattad som en byordning, trycktes i Berlingska boktryckeriet ¹⁾ och utsändes till byalagen.

Från år 1834 stammar en 1866 förnyad ordning från Mossheddinge (nu förstörd) och från 1840 en från Lilla Uppåkra, som delvis är byggd på instruktionen av 1811. Arlöf har en liknande byordning från 1851, Kyrkheddinge en (nu i Nordiska museet) från år 1856 samt Grefvie från 1864. Innehållet i de båda yngsta ordningarna vittnar om byalagens dödsryckningar, då nästan endast åldermannen står kvar av det hela.

Åldermannen har under tidernas lopp varit den gestalt i byarnas samfundsorganisation, kring vilken det hela samlats, och som samlat det hela. Uppdraget är otvivelaktigt lika gammalt som organisationen i dess helhet, är belagt i ett tyskt juramentum år 1085 och går ner i förhistorisk tid ²⁾.

Namnet ålderman, som är känt i Danmark redan under 1100-talets första hälft, torde ytterst vara hämtat från hundaret, vars ledare kallades ealdorman, sannolikt en beteckning för hövding i anglo-sachsiskt språkbruk ³⁾.

Redan tidigt visar det sig, att sysslan innehaves blott ett år i sänder och går för varv bland byamännen. Så stipuleras exempelvis i vår äldsta skånska byordning från 1632. Detta är känt även tidigare såsom från en tysk urkund, daterad 1555, där det heter: "Das Honampt in jeder Hondschaft gehet umb vom einem hove zu dem andern." I Bara härad löper sysslan på detta på solskiftet baserade sätt utan undantag. Sysslan "omskiftes årligen åbo från åbo efter matlag och ej efter Nummer derest en skulle bruka flere" (Arlöf 1766), eller "omdelas Nabo ifrå Nabo" (Lomma 1766). I Lilla Uppåkra bys ordning av 1840 heter det att sysslan går i tur, i Görslöfs att den går rätt om och i Alberta gåragång.

I allmänhet gick sysslan om på alla hemmansåbor i byn. Av byordningarna är det endast Arlöfs från 1851, som stipulerar ett minimum av jordinnehav (tio tunnland)

¹⁾ Lund 1811.

²⁾ BENGT ENGSTRÖM Åldermannsskifte och bystämma sid. 20.

³⁾ GROSS The Gild Merchant. A Contribution to British Municipal History Oxford 1890 I 32 n. 6.

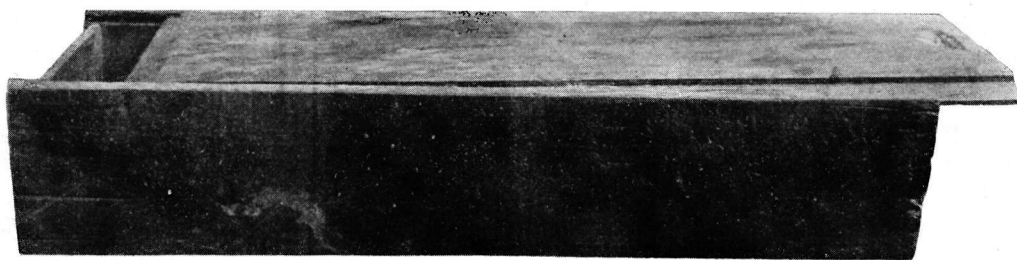

Fig. 4. Alberta bys låda.

Förf. foto.

för de åbor, som skola vara åldermän, och enligt en muntlig uppgift från Alberta by fick ingen, som innehade mindre än $\frac{1}{8}$ mantal, vara ålderman.

Hög ålder, sjukdom och svaghet befriade från åldermanskapet, lika väl som präst- och klockaresysslorna, men klockaren hade att en eller två gånger om året uppläsa byordningen för det föga läskunniga folket.

Åldermanssysslan fick i vissa byar bestridas även av änka (Bjerseshög, Burlöf, Sunnanå), men i andra byar skulle sysslan gå förbi henne, "Emedan dett ej kunde vara Byens förmån att en Enka skulle Bestrida den samma." Så snart en manlig åbo kom till hemmanet, skulle emellertid denne taga igen de förbigångna åldermansåren ¹⁾.

Det var regel att ingen av dem som respektive byordningar utpekade att vara åldermän, fingo undandraga sig ämbetet. I Arlöfs äldsta byordning heter det dock att om någon ej vill vara ålderman skall han betala 3 daler till byns kassa, men enligt samma bys ordning av 1851 hade alla utan undantag att bestrida ämbetet, då det var deras tur ²⁾.

Sysslan skiftade i Bara härads byar innehavare i allmänhet vid mårtentiden, vilket är regel i sydvästra Skåne, söder om en linje mellan Ystad och Hälsingborg.

Huru långt tillbaka i tiden denna tidpunkt för åldermansbyte sträcker sig är f. n. svårt att avgöra ³⁾. Men vi veta att i Mellaneuropas lantliga höstkalender spelade Märten den mest framträdande rollen, ja, att vinterns början sattes just till den 11 november. Kontrasten mellan sommarens och vinterns sysselsättningar är ju mycket skarp, och övergången betecknas av Märten. I mårtensgås ha vi säkerligen ett spår av en förkristen vinterfest. Schamajter och littauer, polacker och ryssar firade vid mårtentiden en stor offerfest åt jordbrukets och fruktbarhetens gud Zemiennik (Zeme = jord). De hedniska vänderna firade vid samma tid en stor allmän högtid till Svantevit, då offer av allehanda kreatur förekom samt ett stort gästabud. Årets början räknades från denna tidpunkt icke endast av vänderna utan även av åtskilliga östeuropeiska folk, hos vilka november kallas offermånaden. Såväl hos anglosachsare

¹⁾ Jmfr ENGSTRÖM Åldermansskifte och bystämma sid. 22.

²⁾ Jmfr Bidrag till Bara härads beskrivning 2 sid. 9.

³⁾ " " " " " " " " 2 " 9.

som hos de nordiska folken var november en månad, då det flitigt blotades åt Frö, som rådde för regn och solsken, jordens gröda och boskapens fruktsamhet.

Mårtens tiden som tidpunkt för ombyte medför många praktiska fördelar och hade benägenhet att lokalt utbreda sig, vilket är belagt från flera håll. Ett bevis härpå finnes bl. a. från Arlov, där denna tidpunkt på sistone använts, medan 1766 års ordning stipulerar Valborg. Endast en av häradets byar synes ha haft ombytet vid denna sistnämnda tidpunkt för åldermansbyte kvar till våra dagar — Djurslöf. Men den förekommer rikligt i Danmark samt i Sverige norr om linjen Ystad—Hälsingborg. I slutet av maj, vilket är ytterst ovanligt, hade Tågarps by ombyte. I Åkarp skedde det fastlagsmåndag, vilket hänger samman med förhållandena i Danmark, samt i Genarp den 25 mars, vårfrudag, en bytestid, som f. ö. är känd endast från ett par byar i nordvästra Skåne. Bytestiden den första januari förekommer i Skabersjö, Västraby, Tjustorp och Ryd samt i Kyrkheddinge (1856) och Bjereshög. Tidpunkten är belagd från Tyskland redan på 1500-talet och är utan tvivel där såväl som här en influens från godsherraväldet, som påtvingat byamännen traditionslösa former och förkvävt deras självstyrelse.

Mårtens tidens åldermansgillen voro årets största fester med överflöd på mat och dryck, vilket påminner om de hedniska offerfesterna i november, då, såsom exempelvis hos vänderna, ett stort gästbud hölls, där den som drack mest, ansågs såsom den gudfruktigaste. En rest av detta drickande är känd från Åkarp, där det fanns en kanna av trä, som följde åldermannen, och vilken det var ett karlaprov att tömma på en gång.

Åldermansgillena i byarna hade flera gemensamma drag. Man samlades hos den avgående åldermannen, där gillet började för att senare fortsätta hos den nya. I Moss heddinge var det vanligt att den avgående på märtensafon bestod lilemiddag, medan den tillträdande bjöd såväl middag som kvällsvard och dessutom gille på märtensdag. Men i de flesta byarna blev det endast en måltid på vardera stället. De rätter, som oftast dukades fram vid detta tillfälle voro gås, bruna bönor och risgrynsgrot. Av dryckesvaror saknades icke brännvin och romtoddy. Långpiporna, som ofta lånades samman från olika ställen, brukades flitigt, och det hörde småpojarna till att stoppa dem. Till gillet hörde även kortspel, knektapass, tolva, dundra, kille och knack.

Vid måltiderna sutto ofta byamännen i samma ordning som deras gårdar lågo i byn ¹⁾.

Sedan räkenskaperna gjorts upp, vilket brukade ske före måltiden och gillet avslutats hos den avgående åldermannen, tågade man till den nya, emellanåt under blåsande i bys horn.

Åldermannens syssla sönderfaller i många olikartade arbeten men kan sammanfattas i övervakandet av byns fred och att byordningen efterleves. "Han hafwer in-seende at alt uti ägor och mark ordenteligen tilgår, och denne ordning warder

¹⁾ Jmfr Skånskt Bondeliv 1924 sid. 69.

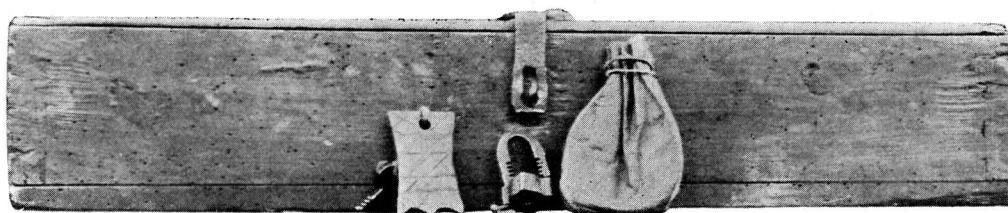

Fig. 5. Tågarps bys låda och penningpung.

Förf. foto.

efterlefwad“¹⁾). Han sammankallar byamännen till stämma och leder förhandlingarna, förvaltar gemensamma tillhörigheter och inspekterar allt, som i otillfredsställande skick hotar byfreden, meddelar stämmobeslut för vid sammankomst frånvarande, tager pant av den som vägrar att böta, utbetalar för laget gemensamma utgifter, ordnar med snöskotning, vägar, broar, brunnar o. s. v. och han skall vara ett föredöme i sedighet. Han hade därför att för egna förseelser mot byordningen erlægga dubbelt så stora böter som övriga byamän. “Bryter åldermann emot skrå plikte dubbelt emot de andra Byamännen, och pantes af dem alla“²⁾).

Något arvode åtnjöt han ursprungligen icke, och detta är regel ända fram till vår egen tid. Ett undantag från denna regel uppvisar dock Lomma, i vars ordning från 1840 det heter att åldermannen uppbär sexton skilling banko för varje utpantning.

En av åldermannens huvuduppgifter var den förvarande verksamheten. Hos honom funnos bylådan med dess innehåll av lagets handlingar, penningmedel och knävingar, om sådana funnos³⁾, sammankallningsinstrumentet samt panter, som han uttagit av tredskande bötfällda, panter som han under en viss tid, exempelvis en månad, förvaltade, varefter de, för den händelse de icke inlösts, blevo på bystämma försålda.

Knappast något skänst byalag har saknat låda, medan däremot vårt gamla fosterland Danmark kan uppvisa endast ett par stycken sådana, vilka utan tvivel uppkommit genom inflytande från Skåne⁴⁾. Av allt att döma synas dessa lådor icke vara äldre än från 1700-talet. Huvudmassan tillhör det nittonde århundradet.

Av lådor från Bara härad har förf. lyckats spåra upp icke mindre än tjugofyra stycken, av vilka åtminstone sjutton äro bevarade till vår tid. Dessa härstamma från följande byar: Alberta, Arlöf, Burlöf, Grefvie, Flackarp, Gullåkra, Görslöf, Karstorp,

¹⁾ Arlöfs byordning 1766.

²⁾ Arlöfs byordning 1766.

³⁾ Trots ivriga efterforskningar hava inga upplysningar om sådana kunnat från häradet uppbibras. Endast en uppgift om bötesredskap har anträffats, nämligen i Arlöfs byordning från 1766, där det nämnes en bystock. Dessa brukade vara en halv till en meter långa och indelade i lika många fält, som det fanns åbor i byn. I fälten skuros in skåror markerande olika förseelser. Sådana bystockar voro enligt Nicolovius Folklivet i Skytts härad vanliga i Sydskåne.

⁴⁾ BENGT ENGSTRÖM Åldermansskifte och bystämma sid. 38.

Lomma, Mossheddinge, Nordanå, Tirup, Tågarp, Vesum, Vinstorp (2 st.) och Vallby. Bylådor, nu försvunna eller dolda, äro dessutom kända från Djurslöv, Kyrkheddinge, Staffanstorp, Sunnanå, Lilla och Stora Uppåkra samt Åkarp,

Lådor av den äldsta typen återfinnas i Flackarp, Görslöv (fig. 2), Mossheddinge (fig. 3), Vesum, Grefvie och Vinstorp (1 st.) (fig. 7). Dessa äro ganska korta. Längden varierar mellan 32 och 48 cm. De hava skjutlock, äro sinkade i hörnen och hava botten fästad vid väggarna medelst träpluggar. Oftast äro dessa äldre lådor omålade. Flackarps låda är dock brunmålad och Mossheddinge i sen tid målad i grön färg. Ingen av dessa lådor är daterad, men de torde alla tillhöra 1700-talet och dess senare hälft¹⁾, ty dessförinnan hava bylådor knappast varit i bruk i dessa trakter.

Omkring sekelskiftet 1800 börja skjutlådor med större längd samt lådor med fällock bliva vanliga. Sådana skjutlådor äro kända från Alberta (fig. 4), Gullåkra (fig. 1), Karstorp, Tågarp (fig. 5), Vallby (fig. 6) och Vinstorp (1 st.) (fig. 7). Deras längd varierar mellan 57,5 och 72 cm. Kartor ha vid tiden för dessa lådors tillkomst börjat inkomma bland byns handlingar, varav den större längden kan förklaras. De äro liksom de korta lådorna tillverkade av fur, sinkade i hörnen och hava bottarna fästade vid väggarna medelst träpluggar. Alberta, Tågarps och Vinstorps bylådor äro omålade. Karstorps låda är målad i brun färg, och på dess lock står i svart färg:

N:o 5 N:o 4 N:o 3 N:o 6 N:o 1 N:o 2 N:o 7 N:o 5 1850.

HPS LHS MPS LNS CHS PSS INS IMS

Vallby bys låda är målad i rödbrun färg med blå lister och stiliserade blommor och blad på locket. Här finnes också i samma färg målat byamännens hemmansnummer och initialer och dessutom: "Denna Låda är Målatt Den 15. Marsi 1824: I valbyg Hos M L S C D B Mållare". Denna är en av häradets vackrast dekorerade bylådor men överträffas av Gullåkra bys låda, vilken visar ett fullödigt prov på vad häradets allmogekonstnärer förmått åstadkomma. På dess sidor återfinnas byamännens initialer och på locket står: "Denna låda till hörer Gullåkra Byige Men 1838."

Lådor med fällock äro kända från Arlöf, Burlöv (fig. 8), Lomma (fig. 9), Nordanå (fig. 10) och Tirup (fig. 11). Av dessa tillhöra otvivelaktigt Arlöfs med järnbeslag och Lommas med kupigt lock dessa lådors äldre period, medan de övriga äro yngre Burlöfs låda bär på locket inskriften "Burlöfs By Låda 1854" och Nordanås, som i motsats till övriga är förfärdigad av ek, har burit årtalet 1867. En ännu yngre tid tillhör Tirups mycket enkla låda.

Kyrkheddinge bys ordning omnämner låda, och sådana hava, enligt vad muntliga uppgifter giva vid handen, funnits även i St. Uppåkra, Djurslöv och Åkarp. De båda sistnämnda ha rönt ett oblitt öde. Djurslöfs låda, som var gjord i början av 1800-talet och var försedd med bärrem av läder, användes efter den siste åldermannens död 1911 att "fora grisa i", och Åkarps bys låda, en omålade skjutlåda, blev tillika med ineliggande handlingar förstörd på 1890-talet. Den utlämnades som leksak åt

¹⁾ Utom Grefvie bys låda, som är av väsentligt yngre datum.

På det dansk-skånska området äro sammankallningsinstrumenten horn, trumma, klocka, budsticka, omgångsbrev och muntligt budande ¹⁾).

Byklockan finnes spridd i hela Danmark och förekommer i Skåne på endast ett fåtal ställen, men det har förekommit att man här använt kyrkklockan för sammankallande.

Bytrumman har sin huvudsakliga utbredning på Jylland och i Skåne, medan där emot hornet är jämt förekommande i Sydsverige och Danmark, dock med den inskränknigen, att horn av djur, särskit ox, är allmänt förekommande i det nuvarande Danmarks område, medan kopparlurar dominera i Skåne. Någon byklocka känner man för Bara härads vidkommande icke till, ej heller budstickor, vilka haft sitt huvudsakliga utbredningsområde i norra delen av landskapet. I detta härad har man i stället använt horn och trummor i äldre tid och senare omgångsbrev, eller som man här kallar dem order.

Några bytrummor från häradet äro icke bevarade till vår tid, och vi ha för övrigt endast en uppgift om att sådana här varit använda i dess äldsta kända byordning från Arlöf 1766, i vilken det heter: "Tekn til Bymäns samling uti det som byens tarfwar och nyttia fordra, gifwes från ällderman med bys trumma eller horn". Det ser ut som om trumman vid den tiden brukades mera än hornet, ty i en följande paragraf i samma ordning står det: "Till Bymäns samling må ej trummas om Söndagen förrän Klockan 4 eftermiddagen, utan stort nödfall eller angelägenhet".

Det är allmänt att hornet avlöser trumman som sammankallningsinstrument, men motsatsen har icke kunnat beläggas. Det är emellertid långt före 1700-talets mitt som byhorn kommit i bruk i dessa trakter. Redan 1590 förskaffade sig Tågarps byamän en kopparlur och läto på mynningsblecket inhugga "Tågarps byhorn 1590". År 1889 förstördes denna lur på ett ytterst pietetslöst sätt. Ändarna avhöggos och blecket med inskriften kastades bort, varpå långa mässingscylinrar infogades mot mynning och munstycke, så att denna klenod bland bylurar fick ett utseende som intet annat instrument av denna art!

Genom muntliga och arkivaliska uppgifter äro sex stycken horn utan närmare känd beskaffenhet bekanta från häradet, nämligen från Västraby, Lilla Mölleberga, Bara, Lilla Uppåkra, Arlöf och Lomma. I den sistnämnda byns ordning av 1766 heter det: "Sammankallande skier genom Blåsande utur ett horn".

Inga djurhorn äro f. n. kända från häradet men icke mindre än tretton stycken kopparlurar, vilka alla hava rak form. De härröra från Vinstorp (fig. 7), Karstorp, Åkarp, Tågarp, Kabbarp, Flackarp, Bara, Värby (fig. 12), Tottarp (fig. 13), Vesum, Vallby (fig. 14). Alberta och Genarp (fig. 15). Dessa gamla lurar äro mellan 38 och 71 cm. långa och hava i en del fall utsvängda och skodda ljudmynningar samt handtag.

Efter skiftena kommer det skriftliga budandet medelst s. k. omgångsbrev eller order i bruk, och trummor och lurar tystna. Då Arlöfs byordning av 1766 ersättes

¹⁾ Jmfr BENG T ENGSTRÖM Äldermansskifte och bystämma sid. 26 o. ff.

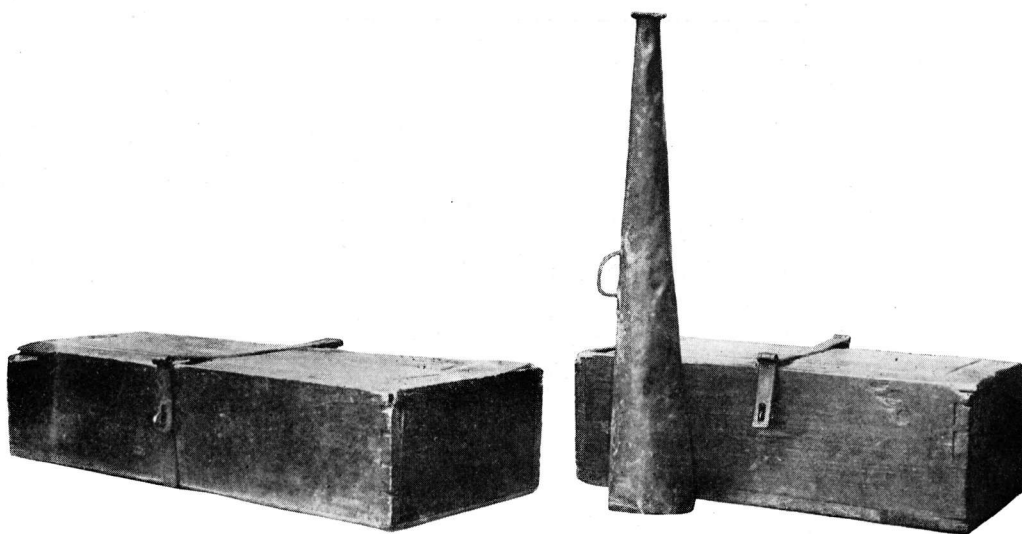

Fig. 7. Lådor och lur från Vinstorp.

Förf. foto.

med en ny år 1851 talas det icke mera om byns trumma eller horn, utan det heter: "Då något ärende som fordrar öfverläggning om Byens skyldigheter, såsom vägarslagning, Broars i stånd sättande med merasådant, Bör åldermannen kringsända brev som innehåller ärendet om samlingen och mötesstället." Lilla Uppåkra bys ordning av 1840 stipulerar, att till bystämmas sammankallande skall användas "brefordres" som utfärdas av åldermannen, och de skola innehålla tidpunkten och ändamålet med samlingen. Varje åbo skulle anteckna ordernas ankomst- och avgångstid samt sitt namn "vid bot af *Sexton* skillingar." Genom dessa anteckningar kunde man kontrollera om någon åbo försummat att snarast förpassa ordena till sin granne. Om böter för sådan försumlighet stadga även ordningarna. Det heter i Grefvie bys ordning från 1864: "Den som förhåller Ordena som af ordermannen skickas pliktar 50 öre".

Sådana order utskrevos på mindre papperslappar och voro av ganska enahanda stilisering. Här ett prov. (Fig. 18).

"Samteliga Karstorp åboar anmodas att möta hos under Täcknad I Dag, som är den 24 denas klåkan 3 på efter midagen för att Sammanläga varcants Penningar.

Karstorp den 24 Janvarj 1841

Pehr Svensson.
åldorman

Skrifvet af Ola Olsson".

Då det gällde att hastigt kalla samman byamännen markerades detta på ordern medelst en fjäder i ena hörnet. Man "antecknade brevet med fjäder".

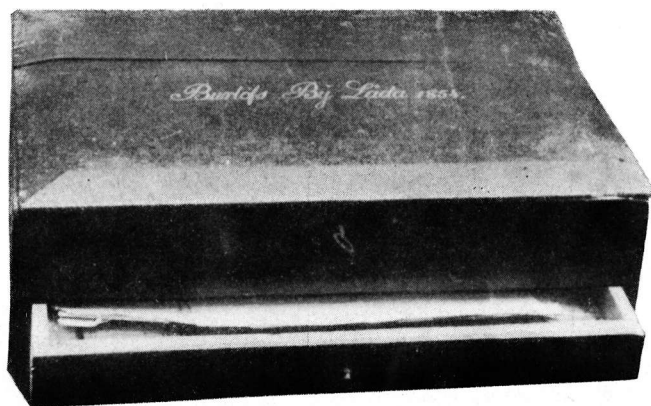

Fig. 8. Burlöfs bylåda.

Förf. foto.

I äldre tider samlades byamännen på bygatan och höllo där sina stämmor under bar himmel, varför de kallats gatestämmor (gade stefning)¹⁾. På denna plats fanns i det dansk-skånska området ofta något träd, stensättning eller enstaka sten. I samlingen kring byträd vill man gärna se en rest av gammal trädskult, och anordningen med stenar på samlingsplatsen för tankarna till järnålderns domareringar²⁾, hänförande sig till folkseden att en rätt alltid rådplägar och dömer sittande³⁾.

Bara härad har i Holmeja ett byträd bevarat — en åldrig ask (fig. 16). Detta trädslag synes att döma av de ytterst få bevarade byträden hava i större utsträckning förekommit i sydsånska byar. Asken i Holmeja har i toppen ett storkbo, som dock sedan några år tillbaka stått öde. I Vinstorps by har fordom funnits en samlingsplats på bygatan med några större stenar, och en större flat sten har funnits på bygatan i Lilla Mölleberga samt en i Värby, vilken låg mitt i byn. Vid denna sten skulle åldermannen stå, när han genom blåsande i luren kallade byamännen till stämman. Häradet har en bysten bevarad — i Gullåkra (fig. 17). Denna sten som är upprest, är i genomskärning någorlunda fyrkantig och har en flat lutande översida.

Efter enskiftet flyttades samlingen till åldermannens hus och slutligen till skolor och kommunala samlingslokaler⁴⁾.

På samlingen skulle fred råda, och därom stipulera i allmänhet byordningarna. Arlöfs ordning av år 1766 stadgar: "Upkommer oliud och träta på samling gifwe han som dertil orsaken är Sex öre och för skjålsord tolf öre Smitt, och stånde ändå

¹⁾ Bara härads dombok 1673.

²⁾ Jmfr BENG T ENGSTRÖM Fornlämningar och fynd från förhistorisk tid i Bara härad sid. 40 o. ff.

³⁾ Först på 1600-talet flyttades häradsstingen från stenhägnade tingsplatser till tingshus. C. NEERGAARD Thinghøie og Thingdysser. Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie 1902 sid. 292 o. ff.

⁴⁾ Jmfr SIGURD ERIXON Samlingsplatser och bröllopsstugor hos den svenska allmogen Rtg 1920.

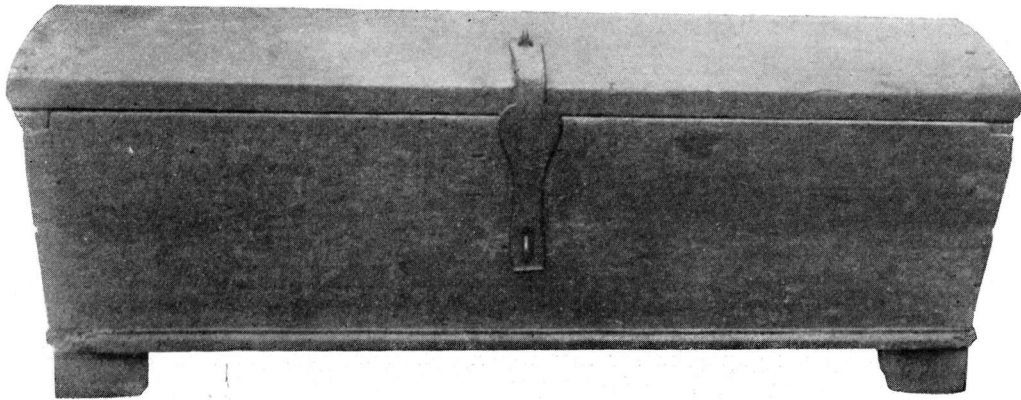

Fig. 9. Bylåda från Lomma by.

Förf. foto.

fritt at derföre lagsöka," och i Lomma bys ordning av samma år heter det i nära överensstämmelse med mönsterbyordningen ¹⁾: "Skulle någon af Bymännen wara så obetäncksam at wid samman komsten med oanständiga ord öfwerfalla ålldermannen eller någon annan af granarne, Eller ock utbrista å Eder ock swordom böte En Dr Smt Eller mera efter omständigheterna ock som brottet är till."

Nog var det i allmänhet ganska väl ställt med sämjan vid byamännens samlingar, men en och annan gång kunde de störas av vilt slagsmål. Så hände det den 23 maj 1673, då Stora Uppåkra byamän voro samlade till stämma på byns gata. Bäst som de stodo där kom Peder Eskildson med en ekstav i handen, gick fram till Jörgen Kögge och sade: "Har dhu din dreng med digh?" varpå han slog till Kögge ²⁾. Peder Lauridtsson trädde då emellan men vek undan för hotet om stryk av Peder Eskildson, varpå denne slog Kögge med sin ekstav och med handen i ansiktet, så att näsa och mun blödde, drog honom i håret och slog honom slutligen

¹⁾ Jmfr sid. 6 o. ff.

²⁾ Det var icke tillåtet att på samlingen medhava någon, om icke byamännen givit sitt samtycke.

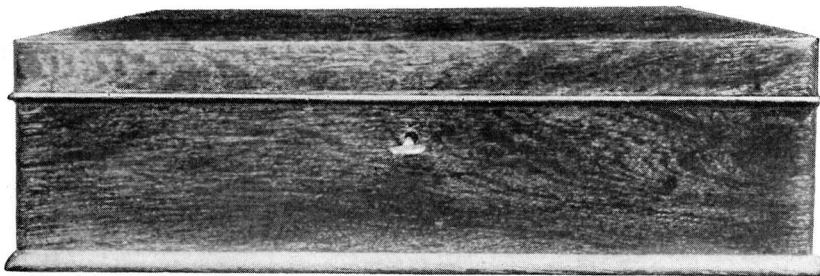

Fig. 10. Nordanå bys låda.

Förf. foto.

till marken, där han blev släpad hit och dit. Dagen därefter var Kögges ena arm gulblå, ansiktet mycket blått och ena läppen var söndersprucken ¹⁾).

Bystämmorna voro i äldre tider ganska ofta förekommande. Om de olika samlingarna lämna ordningarna närmare besked, särskilt Arlöfs ordning från 1766. De generellt förekommande samlingarna voro på Valborgs dag, då alla täppen för kornvången skulle vara i ordning och vite skulle gås ²⁾), när man skulle slå gräset, utlägga skäl och sätta skälstenar på ängar och i vångar, när det skulle bestämmas om dag för såning och mejning, gödselutkörning och svinringning, vid fälads- och gräsgångsmöten, när källa, brunn eller damm skulle rensas eller vak där upphuggas, då gateväg behövde förbättras, bro lagas och snö undanskottas från väg eller led, då tiden var inne att gaplucka för rågvången skulle täppas, när någon varit vårdslös med eld och då tjänare uppträtt ohövlighet, vid uppbörd av brandstodsmedel, bro- och tingshusmedel, stambokspenningar, tiondesammalägg "med flere Sammanskott af hvad Namn de wara eller komma måge" ³⁾).

Av det ovanstående hava vi sett att åldermannens uppdrag omspanner åtskilligt mera än den förvarande och sammankallande verksamheten. Det omspanner byns hela liv, varom vi närmare kunna se i de i slutet av detta arbete publicerade byordningarna. Här skall därför endast framhållas ett par detaljer i hans övervakande verksamhet.

Åldermannen hade, jämte bisittarna om sådana funnos, att varje vecka granska byns alla täppen, och med två eller fyra byamän besiktigade han Valborgsdag och Allhelgonadag byns alla eldstäder. Organiserandet av brandsläckning låg även i hans hand.

I häradets byordningar stipuleras ytterst sällan, att åldermannen skall till sin hjälp ha bisittare. Därav och av de muntliga uppgifter, som stå förf. till buds kan man sluta, att det icke varit vanligt med sådana i Bara härads byar. Endast Lomma, Vinstorps och Karstorps ordningar, som äro byggda direkt på mönsterbyordningen, och Lilla Uppåkra bys ordning, som stammar från byalagens upplösningsperiod, omnämna egentliga bisittare. Enligt den försträmnda ordningen skulle åldermannen själv utse två bisittare, men Uppåkra-ordningen stadgar att bisittareämbetet går i tur efter hemmanens nummerordning. Av samma ordning framgår att bisittarna skola vara den närmast förutvarande och den närmast tillträdande åldermannen. Enligt Arlöfs byordning från 1811 skall vid pantning den närmast tillträdande åldermannen vara behjälplig. Däremot bestämmes i samma bys ordning från 1766 att åldermannen vid pantning har fyra byamän med sig och ett lika stort antal vid besiktning av eldstäder. I denna byordning stadgas även, att tvenne byamän, som kallas förlofvare, skola efter tur, med skifte Valborgsdag, finnas. Dessa antaga och lega fäherde efter att ha erhållit byamännens samtycke. De infordra av alla, som äga

¹⁾ Bara härads dombok 1673.

²⁾ Stadgande om sådan samling finnes redan i Skånelagen § 178 (SCHLYTERS upplaga sid. 169—170).

³⁾ Arlöfs byordning 1811.

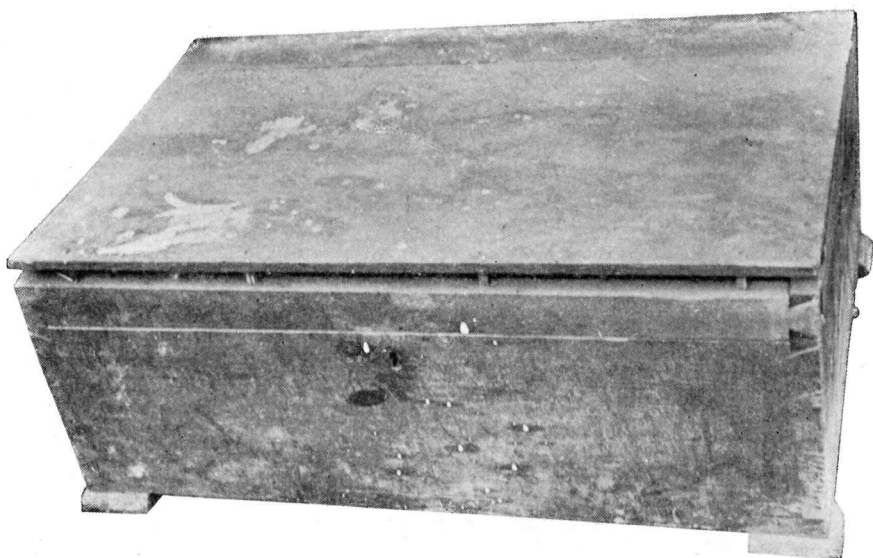

Fig. 11. Tirups bylåda.

Förf. foto.

fäkreatur, herdens lön och lämnar honom densamma. Dessutom hava de uppsikt över att byns tjur fodras med hö eller halm och havre, då han på vintern är inhyst än hos den ene än hos den andre byamannen. Herden, eller som han i ordningen kallas hyren, hade däremot att tillse att tjuren icke brukades "utom byn".

Herde fanns i varje by och även en s. k. vångagömmare, vilken skulle tillse att sädesvångarna voro fredade tills säden inhöstats, rapportera brister på täppen eller led och intaga kreatur, som inkommit i dessa vångar ¹⁾).

Det var även vanligt att husmän och inhysesghjon togos i anspråk vid vissa för byalaget gemensamma arbeten, såsom vid lagning av byns gata och vid väckning, d. v. s. upphuggande av vakar för vattning av kreatur.

För dessa husmäns och inhysesghjons välfärd sörjde även byordningarna. De ägde bl. a. att hava sina kreatur på byamännens betesmarker emot erläggande av s. k. gräsgångspenningar. Dessa penningar användes enligt prosten Lönqvists berättelse om Bara härad ännu på 1770-talet till inköp av öl, som dracks av byamännen, och kallades gräsöl ²⁾). Också för de fattige hade ordningarna sina paragrafer. Sålunda voro grannarna om nöd och fattigdom hindrade någon från fullbordande av åkerns arbeten behjälpliga, och byns fattiga tilldelades av byamännen åkrar för axplockning.

Kringvandrande tiggare var det enligt Lönqvist icke gott om. Byamännen sörjde även för dem, varför de enligt samma källa "hade så kallade föreköller (en inrätt-

¹⁾ Om freden i vångarna talar Skånelagen § 171 (Schlyters upplaga sid. 163).

²⁾ Bidrag till Bara härads beskrifning 2 sid. 9.

Fig. 12. Bylur från Värby.
Förf. foto.

Fig. 13. Tottarps bys lur.
Förf. foto.

Fig. 14. Vallby bys lur.
Förf. foto.

Fig. 15. Bylur från Genarp.
Förf. foto.

Fig. 16. Ask som samlingsplats (med storkbo i toppen), Holmeja by.

Förf. foto.

ning av en klubba allmogen emellan) att skjutza wanföra, ålderstigne och siuka tiggare ifrån den ena byn till den andra, hwilcket skjutsande gick gård ifrån gård, hela byn igenom“. Denna Lönqvists uppgift är högst anmärkningsvärd, ty “varken själfva anordningen eller benämningarna förekölla eller fiele ha tidigare varit kända i dessa trakter“ såsom Carlqvist anmärker i Bidrag till Bara härads beskrivning 2 sid. 28 not. 1. Härtill kan läggas att ingen skånsk skjutsklubba finnes bevarad i Nordiska museets stora samfundsavdelning¹⁾, och någon sådan har icke heller anorstädes kunnat anträffas.

Av de böter, som inflöto i bykassan, erhöilo byns fattige ofta en tredjedel då mårtensräkenskaperna gjordes upp, och då böterna utgjordes av öl lämnade byamännen när s. k. vitesöl blev druckett ett stop eller mera till den fattige.

Utom gräs- och vitesöl drucko byamännen vid kyndelsmässotiden gäsöl, vilket bekostades av dem, som hade gäss men ingen gäse till dem, fäladsöl och sommaröl vid midsommartiden och fåreöl när vårsådden avslutats²⁾. Det konsumerades icke

¹⁾ Enligt godhetsfullt meddelande av Nordiska Museets t. f. styresman fil. doktor Sigurd Erixon.

²⁾ Jfr Bidrag till Bara härads beskrivning 2 sid. 12 o. ff.

obetydliga kvantiteter vid dessa tillfällen. År 1663 erhöilo Hjerups byamän till sommaröl icke mindre än tretton tunnor. Trots detta myckna drickande fortgingo dessa samlingar, som i allmänhet ägde rum hos äldermannen, i fridens och samsjans tecken. Men en och annan gång stördes de av gräl och slagsmål.

Då Stora Mölleberga byamän 1682 drucko sommaröl hade åbon Henrik Persson fått så mycket till bästa att han somnade in, sittande på en säng. Bäst som han så satt väcktes han av tumult i stugan. En del kvinnor voro där och dessutom Henrik Albrektsson och Jens Hansson, vilken senare kvinnorna ledde ut ur stugan. Henrik Persson sade: "O Herre Gud, låt mannen vara i stugan. Han har ingen orätt gjort kan jag tro." Jöns Nilsson hade kommit in i Jens Hanssons förstuga och då han satte foten in i stugan reste Henrik Albrektsson sig upp och slog Hansson på munnen och då denne ville försvara sig grep Albrektssons hustru Hansson i håret. Då hustrun Hansson såg detta sökte hon hindra från vidare våld, men blev riven blodig i ansiktet av hustrun Albrektsson, varpå Jens Hansson fördes ut ur stugan¹⁾.

Till byamännens gillen hade tjänare icke tillträde. Men dessa hade själva gilleslag och kommo ofta samman till fest — julstugor och sommarlag, varom Lönqvist närmare förtäljer. Ofta gingo dessa gillen till överdrift, varför byamännen stadgade närmare föreskrifter. Arlöfs byordning från 1766 är i detta avseende särskilt sträng och stadgar, att ingen bör upplåta plats åt ungdomen, att "dricka dantsa hålla juhlestufwor eller Sommargillen". Det var sannolikt svårt, om icke omöjligt att efterleva denna stadga. I allmänhet voro reglerna icke så stränga. Med husböndernas tillåtelse hade ungdomen rätt att roa sig, och i de flesta byar var det nog så att inga band lades på ungdomens gilleslif, som hade traditioner nere från dunkel medeltid. Delade man vardagarnas arbete så delade man ock festdagarnas glädje.

Ännu slå väl drängarna katten ur tunnan om fastlagsmåndag i en och annan by eller sjunga maj i by på valborgsmässoafton. Ännu samlas väl byamännarna någon gång om året, särskilt vid mårtentiden, som i Bjereshög och Mossheddinge, Stafanstorp och Grefvie. Men byalagets ande har svingat sig bort. I Sunnanå hade man äldermansgillen till 1906, i Burlöf till 1915, men i allmänhet skedde upplösningen på 1860- och 1870-talen.

Genom skiftesverkets genomförande under 1800-talets början bröts den gamla organisationen sönder, och traditionens makt verkade sammanhållande endast i ytterligare några tiotal av år.

"Nya tider kräva nya former."

Men det måste framhävas, att det urgamla byalaget var en samfundsform med så stora värden, att man på hundra år icke förmått skapa något tillnärmelsevis likvärdigt. Och man står tvivlande inför framtiden!

¹⁾ Bara härads dombok 1682 den 28 sept. fol. 400.

Fig. 17. Bysten i Gullåkra.

Förf. foto.

BYORDNING FRÅN ARLÖF. 1766

By ordning för Arlöf By i Bara härad och Burlöf sockn, bifallit af samtelige Arlöf Byamän på allmän Samling den 21 Junij-1766.

CAP: 1.

Om Ällder man.

§: 1.

En hemmans åbo i Byen skall wara ällderman som tillsättes Wallborgmässodag, och omskiftes årligen åbo från åbo efter matlag och ej efter Nummer derest en skulle bruka flere.

§: 2.

Är hemmannet ledigt när älldermanskapet der skulle antagas, gånge det förbi til dess granne, men när åbo therå kommer emottage nästa år älldermanskapet.

§: 3.

Den afträdande älldermannen skall giöra redo för de influtne Penningar, och lämna til den tilträdande, Byens Stock, trumma eller horn, at det altjd förblifwer hos älldermannen, dermed at sammankalla Byamännen, enär nödigt och låfligit är, i dett byens bästa angår.

§: 4.

Älldermannens syssla bör therutinnan bestå, at han hafwer inseende at alt uti ägor och mark ordenteligen tilgår, och denne ordning warder efterlefwad.

§: 5.

Derrest byman är så ällderstigen eller siuklig at han ej til Byens förmån älldermans sysslan kan förestå förskones han derifrån, men derrest en frisk och ung will låta sig gå förbi, gifwe Tre dahlr Smtt til Byens Cassa.

§: 6.

Äldermannen bör bewisas höflighet och lydna af Bymän barn och tjenstefolk i alt det han til byens bästa föreställer, och enligt denne ordnings efterlefnad påyrkar bewises honom ohöflighet böte den det gör två öre, upkommer oliud och träta på samling gifwe han som dertil orsaken är Sex öre och för skjälsord tolf öre Smtt, och stånde ändå fritt at derföre lagsöka.

§: 7.

Blir älderman siuk, hindrad eller reser bort, gifwe det dess företrädare tilkänna som då äldermans sysslan bör förestå.

§: 8.

Tekn til Bymäns samling uti det som byens tarfwar och nyttia fordra, gifwes från älderman med bys trumma eller horn, inställer sig ej så Byman sielf eller genom utskikad, så wida han är hemma och ej har laga hinder gifwe Sex öre, är nödigt at byman sielf kommer, och derom tilsäyes, men treskas gifwe åtta öre Smtt.

§: 9.

När böter eller pant deremot uttages efter denna Byordning bör äldermannen hafwa fyra Bymän med sig, thå thet i pant tages som ägaren bäst umbära kan.

§: 10.

Upsätter sig någon emot at gifwa de böter som Bymännen enligt denna Byordning funnit skjäl at sakfälla någon til, eller vägrar at derföre gifwa pant, tage derä witne, och stämme til tings och söke der ersättning.

§: 11.

Pant förwaras en månad hos äldermannen, löses then ej så, så werderas den och sedan försäljes på bystämma, och öfwerskottet lämnas til ägaren.

§: 12.

Förmenar sig någon lidit orätt med böters erläggande, uttagande eller pantning, söke laglig ersättning af bymännen wid tinget.

§: 13.

Enär någon skada skjer på åker eller äng, bör äldermannen med två bymän det granska, och den bråtzlige ersätte derefter skadan, eller lagsökes.

§: 14.

Bryter äldermannen emot skrå plikte dubbelt emot de andra Bymännen, och pantes af dem alla.

§: 15.

Förderfvas eller försättes något af det Bymännen tilhörer af ålldermannen gifwe så godt igän, eller full ersättning.

§: 16.

Dör ållderman göre des arfwingar redo för dett han innehafwer och upburit och ålldermanskapet gånge til den i byen som följer i ordningen.

§: 17

Denna Byordning skall af Klockaren uti samtel: Bymännens närwaro, upläsas 2^{ne} gånger om året, Wallborgmässodagen, och Matthismässodagen om hösten.

§: 18.

Om någon tilökning af denne Byordning med alla Bymännens öfwerenskommende, skulle finnas nödig, bör om stadfästelse derå sökas wid tinget.

CAP: 2.

Om ålldermans och bymäns enskyllda förhållande.

§: 1.

Ålldermannen bör taga sig sielf til wara för svordom, och äfwen förmana andra at wakta sig der före wid samlingen, Swärjer ålldermannen böte tolf öre för hwarje gång, och Byman Sex öre Smtt.

§: 2.

Till Bymäns samling må ej trummas om Söndagen förän Klockan 4 eftermiddagen, utan stort nödfall eller angelägenhet.

§: 3.

Ingen utfärde någon i arbete eller resor om Söndagen, skjer det gifwe Sexton öre til de fattige, och plikte äntå efter lag för brättet.

§: 4.

Befinnes någon öfwa dryckenskap hemma i byen eller på krogar om Söndagen, eller andra dagar, bör ållderman gifwa det Kyrkjoherden genast tilkänna.

§: 5.

Ingen i byen bör updraga sina hus åt sammanlöpande ungdom, drängar eller pigor at der dricka dantsa hålla Juhlestufwor eller Sommargillen, gör det någon en

Söndag, böte två dahlr, en söknedag en dahlr til Byens Cassa, och hwarje dräng åtta öre, Piga fyra öre Smtt.

CAP: 3.

Om Wånge Fred.

§: 1.

Älldermannen tilsäger bymännen åtta dagar förut, enär om hösten gapluka bör wara täpt för Rågwången, hwilket bör wara täpt när första skjeppa utbäres at såå, finnes då Swinhål böte den täppet tilhörer för första dagen två öre för hwarje hål, andra dagen fyra öre Smtt och så dubbelt up.

§: 2.

Då uphänges wånge led för Rågwången och besiktigas af älldermannen at det intet släpper, utan hänger så at det går sielft igän och klinka faller på, finnes an-norlunda och derom tilsäges dem som led hålla, böte två öre för hwar timma de försumma det at bättra.

§: 3.

När snö om wintren faller i led bör älldermannen samla Byamännen at skåta snö derifrån, på det ledet ej må stå öppet när töwäder infaller, och kreaturen då komma i wången at nedertrampa eller uprota rågen, försummas detta af ällderman-nen böte åtta öre för hwarje dygn, och fyra öre dem som på tilsägelse ej infinner sig derwid.

§: 4.

Hela wintren när kjälen är utur jorden bör Rågwången således wara fredad både med led och täppen at inga kreatur må der inkomma, nederfaller täppe och ej samma dag täppes böte två öre första dagen och dubbelt för de öfriga.

§: 5.

När kjälen är borta och jorden är tjenlig skall genast om wåren rågwången full-komligen täppas med jorddiken och ristäppen, och utsätter älldermannen en wiss dag åtta dagar förut at det öfwerse, den som då ej har fulltäpt plikte efter det wite som Bymännen finner skäligt at utsättja, och förelägge wiss dag til förbätt-ring, emot dubbelt så stort wite.

§: 6.

Kornwång bör wara swintäpt när man börjar så hafra, och det sidst til Wallborg-

dag, wid wite en öre Smtt för första dagen för hwarje hål, och dubbelt de öfrige dagar det finnes öppet.

§: 7.

Då hänges äfwen led för kornwång, wid wite af två öre första dagen, och sedan dubbelt up för hwar dag det försummas.

§: 8.

Alla täppen böra för kornwång wara fulltäpte til Wallborgdag, at då kan gås fult wite, och sätte då bymännen witet ut på det som ej är fulltäpt eller i förswarligit stånd.

§: 9.

Så länge Säd är på marken hålles alla täppen wid lika, i fult stånd, både kring råg och kornwång, och bör ällderman åtminstone 2^{ne} gånger i weckan öfwerse hela byens täppe, och tilsäga dem som hafwa oförswarlige täppen at dem bota, skjer det ej samma dag böte *Sex* öre, och ersätte dessutom skadan.

§: 10.

Den som förswarligen täpt första gången, och kan bewisa at öpning skjedd af folk eller fänad, plikte ej första gången, så framt han ej der af wetat.

§: 11.

När storm eller rägnwäder infaller tilse enhwar sina täppen eller plikte för det som derå bristfälligt finnes samt ersätte hwad skada deraf timar.

§: 12.

Den som äger okynnes eller wångwant kreatur, och det ej häftar när han det wet eller warnad warder, och det inkommer i wång eller ängar, plikte *Sexton* öre Smtt för hwarje gång.

§: 13

Ingen luka eller led från gård bör öpnas åt wången för än säden inkjöres och då waktas det, kommer annars ofred therigenom, och det bewises plikte *Sex* öre hwar gång.

§: 14.

Höns och gäss stäckas at de ej flyga in uti wångarne, eller Kåhlgårdarne, skjer det löses med ett öre Smtt stycket första gången och dubbelt de öfriga.

§: 15

Om wåren bör ingen kjöra sina swin gäss eller Får på den wång hwaruti korn

skall sås, at the ej må wänjas til utan genast på Fäladswängen drifwas, gör någon annorlunda, plikte ett öre för hwar gång han det gör.

§: 16.

Nedrifwer någor annars täppe at deröfwer kjöra den tjd fred hållas bör plikte En dahlr, borttager någon annars ristäppe plikte til byen en tunna öhl, förwises byen och lagföres, den som sådant ser och ej angifwer plikte En dahlr.

§: 17.

När man börjar slå skola grannarne förut samlas och utlägga skjäl på ängarne, at icke någon orätt må skje, och träta upkomma.

§: 18.

Äfwenledes böra byamännen samrådas så wäl när gräset skall afslås på ängarne, som och när rågen skall afmäyas, til hwilken ända ålldermannen bör kalla byamännen samman at dertil utsättja någon wiss dag, om någon förän öfwerens kommit är, börjar afhugga råg i samfäld rågwång eller gräs i ängarne böte En dahlr, utan så är at någon hos Bymännen förut angifwer at han för nödtwång til bröds nödgas för afhugga någon dehl af sin råg. I Korn wängen får och mäyas samtelligen på en gång skjer annorlunda böte två dahlr Smtt.

§: 19.

Bymännen skola utnämna laga wägar från och til by, samt de gångstigar som ållder brukelige warit och ounngängelige äro, den som för öfrigit gör onödige wägar eller stigar öfwer annars sådde åker eller äng böte åkande *Sexton* öre, ridande åtta öre, gående fyra öre Smtt.

§: 20.

Den som wil inköra hö eller säd, och annars hö eller säd är ohöstad som han måste öfwer, säge ägaren til at slå wäg, eller hugge sig sielf wäg, och lägge hö och säd afsides skjer annorlunda böte 16 $\frac{1}{2}$. Smtt.

§: 21.

När råg skall sås om hösten kalle ållderman Byamännen sammans at öfwerens komma om såningen, at den så wida det sig göra låter, må skie tilsammans på en wiss tract, at ej den ena må fara öfwer den andras sådda åkrar med sine dragare, Åder, Plog eller Harf, plikte två öre hwarje gång.

§: 22.

Wång må ej upgifwas eller Swin inkjöras, innan alla Bymän inhöstadt, och de tillika med de byar som äro uti ett wångelag med them therom äro komne öfwer-

ens, släpper byman up thess förinnan, eller öppnar för thess swin eller kreatur, led eller luka plikte en dahlr, upgifwer den by som först inhöstadt, på den som senare höstar, intages kreaturen, och änskjönt de waktas, löses med ett öre Smtt stycket hwarje gång.

§: 23.

Wånggiömmaren bör wakta ledet medan säden inkjöres, förmår han det ej ensam, gånge omkring byn, at en hwar dag är honom behielpelig, den det försummar tā han är tilsagd böte 4 %. Smtt.

§: 24.

Älldermannen tilsäger Byamännen om Swin ringningen i rättan tjd, så om föråret som efterhösten, och före sätter en wiss dag dertil, den som samma dag icke ringat böte åtta öre Smtt, och dubbelt hwar dag som försummas, försummar ällderman i rättan tjd tilsäga härom, plikte åtta öre.

CAP: 4.

Om gräsgång och Tjudring.

§: 1. Ingen tjudre på annars ållmark utan tillstånd böte annars åtta öre för hwar gång.

§: 2.

Föhlmärrar må icke tjudras i wången för den skada som Föhlen giöra i säden, icke heller wrenska Fohlar och hästar jemte Stoo, skjer det böte Sex öre hwarje gång, och ersätte skadan.

§: 3.

Så länge korn sås få wäl dragarne oxar och hästar betas lösa i korn wången, men Får och ung kreatur samt kor måste derifrån den 1 may uttagas, skjer annorlunda, intages och löses hwart kreatur hwarje gång med ett öre Smtt.

§: 4.

Ingen må hilla sina kreatur kor eller hästar i Sädes wången, medan säden inkjöres, wid wite af fyra öre stycket.

§: 5.

Om wåren hålles gräsgångs möten, och må enhwar wid sitt hemman hafwa de kreatur på byens gräsbete som om wintren äro der födde och äro des egne.

§: 6.

Inge gräsgångs kreatur må emottagas enskylt af någon, utan derom öfwerlägge Byamän samfäldt.

§: 7.

Med dem som äro i Fälads lag tilhopa gås Fäladsmöte enär behagas och tillses at inga flere kreatur intages än en hwar bestås.

§: 8.

Insläpper någon af upsåt sina Får swin eller andra kreatur på annans gräsgång olåfligen, intages kreaturen, och löses efter Bymäns godtycko, skjer det oftare böte dubbelt emot det förra.

§: 9.

Husfolk som bo i byen betalar til byen gräsgångs Penningar som följer för sine kreatur, Wallborg dag den ena helften, och Larsmäso dag den andra helften, nemblⁿ för häst 16 % för Stoo med föhl 24 % för Koo 16 % för Får med Lamb Sex öre, utan Lamb fyra öre, för ett Föhl 16 öre för ungnöt 10 öre, för ett swin fyra öre, för gås med ungar ett öre stycket, utan ungar ock ett öre stycket.

§: 10.

Som gräsgången på ållon wången giöres i otjd onyttig, om giödzlen i förtjd utkjöres, ty bör ålldermannen när tjd är at giödzlen skall utföras, kalla Byamännen samman, at komma öfwerens om någon wiss dag dertil, den som utkjörer sin giödzl på sin åker för än almänt öfwerens kommit är böte 16 öre Smtt.

CAP: 5.

Om åwarkan å åker och äng.

§: 1.

Den som plöyer ärjer sår och höstar öfwer skjäl och höfd med wilja och wett-skap, lägge det ut från sig, och plikte til byen tjugo öre.

§: 2.

Den som åker och wänder in på annans sådde åker sedan råg sådd är böte twå öre, och den som plockar sten af sin, och kastar in på annans åker eller äng plikte hwar gång 12 öre.

§: 3.

När korn sådt är skola Fårar skjutas och skjähl uttagas i alla Bymännens här-

waro, samt stenar sättas hwarest inga äro, eller äro ned falne, finner sig någon härwid missnögd, söke Nemde manna syn.

§: 4.

I andras ärteland må ingen olofwande plocka ärter, gör det stort folk böte 16 öre, och ersätte skadan, gör det barn sitte i Stocken med ärterefwan i handen.

§: 5.

Ingen bruke annars harf, trumla, årr, eller plog, ägaren owettande wid plikt af 8 öre, borttager någon lagföres.

§: 6.

Ingen åkerredskap bör stå i sådd wäng, längre än åtta dagar tilsådt är, wid 12 öres wite.

§: 7.

Ingen utom byen plocke ax på Bys åkrar, utan tildele bymännen de fattige i byen, de stycken at plocka på som måste ax är på, dock at thermed anstår till dess säden är inkjörd af samma åker, plockar någon ax på den åker som säden står på, utan ägarens minne förwises utur wängen, och hafwe sedan ej tillstånd at plocka det året.

§: 8.

Andras Pihlträ må ingen sköfla eller afhugga wid En dahlr Smtts both och ersätte skadan med dubbel återplantering.

§: 9.

Sand och ler må tagas i ofruktbar mark, men ej i åker eller äng, skjer annorlunda plikte åkande 4 öre hwarje lass, och gående två öre Smtt.

CAP: 6.

Om Bys wäg brun och wattning.

§: 1

Gatewäg bör hållas af byen, och årligen på wiss dag förbättras, och upfyllas med sten och grus, den som ej sig derwid infinner plikte en dahlr, och antå giöre sin skyldighet; härwid bör hus män och inhyses hion, som kunna arbeta wara behjelpelige.

§: 2.

Om wintren wäckes samfäldt på 2^{ne} ställen til watning åt kreaturen, derwid både bonde och husman efter tilsägelse i ordning är behielpelig, och wäckes så smalt och långt at swin ej kunna dränka sig i waken.

CAP: 7.

Om Eldstäder.

§: 1.

Om Wallborgdag och allhellgonedag besiktigar ålderman med fyra bymän alla eldstäder i byen, skorstenar och Bakugnar, de som finnas oförsvarlige och orene, och ej botas om fiorton dagar derefter plikte derföre 16 öre, botas the ej om 14^{ton} dagar derefter, böte en Dlr och skorstenen eller Bakugnen rifwes neder.

§: 2.

Hwar åbo skall hafwa en lång staga eller ock böte 16 öre, och anskaffe honom äntå til nästa Besiktningstjd, wid samma both.

§: 3.

Om någon i byen wårdslöst hanterar eld, angifwes det hos åldermannen, som den samma warnar och med Byamännen derom öfwerlägger.

§: 4.

Röker någon tobak i loge lada eller ute på gård wid stackar plikte En dahlr och lagföres.

§: 5.

Upkommer eldswåda i byen, gånge then til åldermannen som elden först ser, at slå på trumman eller blåsa i hornet.

§: 6.

Ålderman dele sedan folket til wattn kjörsel och bärande samt släckande och nedrifwande som nöden fordrar den som wid slike tilfällen icke infinner sig plikte En dahlr.

CAP: 8.

Om okynnes och smittosamma kreatur.

§: 1.

Inge lösa hundar bör tålas i byen, kommer hund lös, och ej bindes samma dag plikte ägaren 6 öre, och löshunden dödas saklöst.

§: 2.

Den som hafwer sådanne kreatur, hwilka äro wane at skada folk eller fänad tilsäges dem at häfta, gör han det ej plikte *Sexton* öre, och lagligen ersätte skadan.

§: 3.

Kommer smittosam siukdom å kreatur hälle det inne til des det friskt warder, utsläppes det förut på gata eller betesmark, eller tjudras i wång, tråde byamännen samman och döde, samt nedgrafwa det.

§: 4.

Bringar någon sådant kreatur till by, som med smittosam siuka är behäftad, och på tilsägelse det ej afskaffar plikte två dahlr och ersätte all skada som hos andra igenom et slikt kreatur förorsakas.

§: 5

I may och April månader skola alla skate- och kråkebo i hela byen nedrifwas, befinnes någon det eftersättja plikte 4 öre för hwarje bo på dess grund, och ållderman 16 öre på bys grund.

CAP: 9.

Om Byens Tjänare.

§: 1.

Twenne förlofware skola wara i byen, hwilket går omkring i byen och omskiftas Wallborgdag, de skola med Bymäns samtycke och fläste röster antaga och leya hyre samt infordra dess lön, och honom den samma Mårtens dag tillställa, så framt han efter öfwerenskommelse icke den förut undfådt.

§: 2.

Alla i by som äga Fä kreatur skola bidraga til hyrens aflöning.

§: 3.

Om någon i byen med sin egen beställning hindrar hyren från des tjenst böte hwarje gång 8 öre, och försummar hyre sielf sin Sysla, och försätter kreatur derigenom, lagföres, och lönen innehålles.

§: 4.

Hwar gång hyre ej frambringar miölkekoo til miölkning, afkortas 4 öre af dess lön.

§: 5.

Wånggiömmaren skall likaledes antagas af Bymännen hwilken skall tilse bägge wångarne at de äro fredade til dess säden är inhöstad, och tilsäge derrest något är ofärdigt på leden eller täppen, och intaga kreaturen som äro inkomne i wången.

§: 6.

Ingen slå byens tjänare wid wite 16 öre Smtt.

§: 7.

Äro Byens tjänare ohöflige emot älderman eller bymän, ransakes derom wid samling, warnas först, och plikte sedan åtta öre hwarje gång.

CAP: 10.

Om Byens Tjur och orne.

§: 1.

Hwar by bör hafwa sin tjur och orne som upkjöpes af Bymännen, efter deras öfwerenskommande, och när tjuren blir 5 år gammal köpes en annan i des ställe.

§: 2.

Om wintren går tjur omkring byen och fodras med hö, eller halm och hafra, hwarpå förlofwaren bör hafwa inseende.

§: 3.

Tjur må ej brukas utom byen, tilstäder det hyre plikte 16 öre hwar gång.

§: 4.

Husmän i byen gifwa åtta öre för hwar koo byens tjur betjänar.

§: 5.

Inga wrenska Fohlar som fyllt tre år få gå på fäladen, skjer annorlunda uptages de, och löses med En dahlr.

§: 6.

För de penningar som igenom ofwannembde böter inflyta i Byens Cassa, köpes brand redskap, och brand hakar samt tjära til byen, och det öfriga användes til fattige barns Schole gång i Församlingen.

Föreskrefne Byordning äro wi samtelige Arlöf Byamän öfwerens komne, at

ställa oss til obråtslig efterlefnad, som med våra egenhändiga namns underskrift intygas.

Ola O I S Jönsson.
Anders A I S Jepsson.
Nils Rasmusson.
Anders A O Olsson.
Bengt B O S Olsson.
Jöns Månsson.

Sören S I E Jepsson.
Anders Mårtensson.
Pehr P A S Andersson.
Christen C I E S Jepsson.
Bengt B L S Larsson.

Denna afskrift är med originalet lika lydande intygar

Jonas Ahlqwist
Klock:

BYORDNING FRÅN LOMMA (VINSTORP, KARSTORP) 1766

BYORDNING TILL LOMMA BY MÄNNERS EFTERRÄTTELSE.

Afskrift.

Till ödmjukste följe af Konungens höga befallnings hafwandes kundgiörelse af then 3die nästledne april hafwa undetecnade hemmans åboar uti Lomma by och Lomma sochn och Bara härad till förekommande af åtskilliga twister samt winande af inbördes enighet och samdrägt uprättadt och författadt underskrefne Byordning, som i all ödmjukhet till högwederbörlig stadfästelse underställes.

§. 1.

På thet så mycket bättre ordning må hållas uti vårt Bylag, så skall therstädes hwart år en ållerman tillsättas hwilken sysla omdelas Nabo ifrå Nabo. Som sig ey ifrån denna beställning får afhålla eller undandraga, då efter ordningen honom sådant blifwer pålagt och äger ålldermannen så wäll sielf magt, som ock då när han af andra blifwer tillsagd at samman kalla grannarne, och gemensamt med hwarandra öfwerläga om thet arbete the tå willja företaga, detta sammankallande skier genom Blåsande utur ett horn, ock när teckn på förenämde sätt är gifwit bör hwar åbo sig på den utsatte sammel platsen infinna ock afhöra, hwad som af ålder mannen kan blifwa förestält, eller befallt, blifwer någon utan Laga förfall borte pligte 2 öre Smt, skier thet oftare af tredsko eller wårdslöshet böte hwarje gång dubbelt; ålldermannen tillsättie två af mannarne, hwilcka äga at afgöra de förefallande Disputet samt at Exeqvera de böter, hwartill de tröga ock motwilliga Efter thena Byordning giort sig förfallne till, skulle någon af Bymännen wara så obetäncksam at wid samman komsten med oanständiga ord öfwerfalla ålldermannen eller någon annan af granarne, Eller ock utbrista i Eder ock swordom böte En Dr Smt Eller mera efter omständigheterna ock som brottet är till.

§. 2.

På thet hwar ock en må njuta fred ock hägn böra alla giärdesgårdar the ware sig

af sten, giärdsel eller jordwallar så wäll omkring hagar som åkrar ock ängar hållas i fullkomligit godt stånd, till hwilken ända giärdes gårs Syn warder höst ock währ, eller ock flere gånger om året ther så nödigt pröfwat hållen, ock af samtelige grannarne förrättad, hwarwid noga bör Efterses alla felagtigheter, ock thet som tå finns ogilt, skall sedan sättas i fullkomligit stånd inom en wis förelagd tid, Eller pligte then sådant försummar 8 öre för hwar famn, ock gjälde thesutom skadan dubbelt, som theraf timmat; ålldermannen bör ock noga tillse thet ingen skier förnär, utan at hwar ock en håller giärdesgård efter hemmantahl ock stångtall.

§. 3.

Enär någon giärdesgård omkring åker Eller äng blåser neder, eller af Kreatur fördärfwas, bör then straxt som är ägare till utan drögsål förswars god uppsättia, försummar någon thet, sedan han antingen Sielf fådt therom Kundskap, eller af ålldermannen härom blifwit tillsagd böte 6 öre Smt för hwart Kreatur som therigenom inkommer, ock betala desutom skadan efter Bye Lagets bepröfwande.

§. 4.

Alla Led ock grinnar böra hållas i fullkomligit stånd, så at therigenom inga Kreatur inkommer, ock hwem det försummar pligte 8 öre Smt.

§. 5.

Twå gånger om året, nemligen om vår tiden när kiälen är ur jorden, ock om hösten då man säckrast se kaan hwar wattnet på åkrar eller ängar stadnar skall dickes Syn hållas, då hwar åbo bör på ålldermannens tillsäjelse giöra föllja ock wara behielpelig at afleda wattnet, therifrån, försummar någon thetta, pligte 8 öre Smt. —

§. 6.

Wid den uti nästföregående §. utsatte pligt böra byemänen om währ ock höst så snart Till sätt är uppå ålldermannens Kallelse sig inställa, at Emellan åkrarne upkiöra wattu färer, hwarest nödigt Pröfwat, wid hwilcket tillfälle bör up Sättias rå märcken af sten ock ey af pålar.

§. 7.

Några dagar innan Slätter tiden om Sommaren infaller skall ålldermannen samman kalla grannarna, at med them öfwerläga, när the willja begynna at slå Sinna ängar, börandes på the samfalte ängarne skiften ock tegarne en dag förut utstackas ock utwadas, försummar någon thetta pligte 8 %. Smt, och skylle sig sedan Sielf, om hån om för sin försummelse skier förnär. ålldermannen bör ock aftonen förut wadnings dagen Kundgiöra thet Samtel. Bymännen, at ingen må förebära någon okunoghet, sedan böra alla på en gång börja at slå, börjar någon förän sålunda skiedt är pligte

En dal. Smt, Eller om någon slår in öfwer rätta Linien inpå sin grannas äng, betale höet dubbelt tillbakas ock pligte desutom 8 öre Smt.

§. 8.

Eji må någon höst eller winter insläppa lösa Kreatur på rågen at beta innan älldermannen och granarne pröfwat at thet utan skada skie kan, gör thet någon elljest pligte hwarje gång 8 öre Smt för hwart kreatur han således insläpt.

§. 9.

Ingen må understå sig, till at hwarcken Så Korn Eller annan säd utj Bywängen förr än alla äro therom öfwerens, icke Eller Maya Råg eller Korn, eller framkiöra höö eller säd för än alla har upräfst sinna stycken, på thet then ena ey må göra Then andra någon skada, gör någon häremot böte En Dr Smt.

§. 10.

Ingen ware efterlåtit at utan samtel. granarnes öfwerenskommelse beta Eller tjudra sinna Kreatur utj ängar eller wångar, änskiönt thet skier på hans Egna ägor, gör någon thet utan öfwerenskommelse pligte hwarje gång 16 $\frac{1}{2}$. Smt.

§. 11.

Sedan åkrar och ängar äro afbärgade, böra om hösten inga Kreatur theruti insläppas inan granarne af älldermannen warda Samankallade, och the sig förut, så wäl om tiden som och hwad slags kreatur the willja ther insläppa, hwar som häremot bryter, pligte för hwart kreatur som oloflit insläppes 8 $\frac{1}{2}$. Smt.

§. 12.

Hwem som finnes oloflen i annars ärt åcker gå pligte den som öfwer den brotslige husbonden är 12 öre Smt.

§. 13.

När hwallgång och hjornad skall hållas böra samtel. Byemännen sig therom förena, som the för sig drägeligast och bäst finner, och bör ingen som hafwer kreatur på samma marck och bete, sig therifrån undandraga, wjd den pligt som grannarne åsämjas om.

§. 14.

Skulle sedan älldermannen saman kalladt grannarne, och the sig förent, om thet arbete the tå willja företaga Eller begynna, thet ware sig währ Slätter Eller sädes bärgning eller hwad thet hälst wara må, någon i byen finnas Efterlåten, tredsk och försummelig hwarigenom the öfrige utj sitt giöromål blefwo hindrade, ware the tå icke skyldige wänta på then tröga, utan hafwen fryhett sitt arbete fullända, och han skylle sig sielf för then skada han therigenom lider; Men ther någon för åkommande

nöd ock fattigdom eller annan oförmögenhet, ey hunno med at fullborda sitt arbete såsom byens nytta och angelägenhet fordrar, njute han då i sädes ock bärgnings-tiden med mera, hjälp af granarne hwaremot han antingen med annat arbete Eller skiallig betalning Efter ålldermannens ock Besittjarnes bepröfwande bör them theas beswär ärsättia, wägrar han thet böte tå Efter Byelagets godt finnande.

§. 15.

Skulle någon af byemännen wara borta när the af ålldermannen warda samman Kallade, bör then samma wjd wid hem Komsten hos ålldermannen sig underrätta om hwad tå beslutat blifwit, ock ware han sedan skyldig thet samma i alla delar at efterlefwa Licka som han sielf wid samman Komsten warit närwarande.

§. 16.

Ingen må inhysesshjon Eller annat folck af mindre frägd på sinna ägor intaga inan grannarne gifwit ther till sitt bifall gör thet någon pligte 2 Dr Smt ock ware äntå förbunden slicka Personer strax hortscaffa ther byamännen sådant begiära ock påstå.

§. 17.

Alt ifrån Kiälen går utur jorden ock till des han åter Kiälad warder böra Swinnen wara Ringade, ock skola the äntå när säden inkiöres wara innestängde, eller utur wägen hwar som häremot bryter pligte för hwart Swijn 2 öre Smt.

§. 18.

Bryter någon hål på sin grannas täppe böte 8 %. Smt för hwar stafwer, hälften mindre bot gifwe den som äger sådane skadeliga Kreatur, som sådane wane hafwer då ägaren därom förut Kunnog är.

§. 19.

Stonn som föl hafwa skola få wärdas, at fölen ey giöra skada, skier thet annor-lunda pligte 12 %. Smt ock skadan giäldes desutom.

§. 20.

Wår samfalte Kiälla eller andra wattuställen för Kreaturen bör ständigt hållas wid magt, ock när nödigt är böra the rensas ellerupgräfwes undandrager sig någon thet pligte 12 %. Smt.

§. 21.

Baar Eld må ey bäras hemman Emellan eller i uthus ock Lada, ey må Eld lämnas Oslägt Eller owärdad i Kjöllna, pligte then anorlunda härmed förfar En Dr Smt ålldermannen med besittarne böra 2ne gånger om året, neml. höst ock währ besig-tiga alla Eldstäder i hela byelaget, ock the som tå finnes så bristfällige, at Eldswåda

ther igenom tima kan, böra besigtningmännerna låta nederslå, ock ägaren pligte En Dr Smt samt hwid en då honom förslagdan tid, förswars god upsättia.

§. 22.

Om någon finnes med wjllja hafwa hund lös böte första gången 8 $\frac{1}{2}$. Smt ock sedan dubbelt.

§. 23.

Wid Majie tiden skall ingen tillåtas at gå öfwer Eller Långs up åt andras sädes stycke beträdes någon häremot bryta, böte 8 $\frac{1}{2}$. Smt för hwar person.

§. 24.

På thet thena byordning, som åtminstone engång om året för samtelige granarne bör upläsas må till alla delar strängeligen efter lefwas Ty skall ingen till ursägt tjene, at hans barn, lego folck Eller hus folck, honom ovetandes sig emot Byordningen förgripit, utan ware han Som i går den husbonde är, pligtig at Swara till alt thet som hans husfolck här Emot bryta, till följe hwaraf husbonden är förbunden, at efter älldermanens, och byemänens bepröfwande böterne strax ärläga, ock må han therföre taga sin ärsättning igien af tjenstehionets Lön, ock arbete Eller penningar af sinna husmän.

§. 25.

Alla böter som utj thenna byordning blifwit utsatte äga besittiarne efter ällder-mannens ock byemännens godt finnande, at af then brotslige utaga ock ther then Som till böter förfallen är skulle wägra at them strax betalla, hafwe the tå magt at af then gensträfwoge taga pant, ock Lägen honom wis tid före inom hwilken han ther inlösa må, försummar han thet, warder Panten till den mästbiudande försäld, ock öfwerskättet sedan böterne gäldne äro, honom återstald: skulle någon wara så obetanckt at under En sådan förrättning, med hugg ock Slag, Eller oanständiga ord öfwerfalla them som thenna utmättning förrätta pligte En Dr 16 $\frac{1}{2}$. Smt ock sedan för brottet Efter Lag.

§. 26.

Dese utsatte bötter fördelas sålunda at en 3^{die} dehl tillfaller sochnens fattige, ock de öfrige användas till något nyttigt samfält arbete för hela Byen; på hwad sätt de böra förwaras, samt huru för dem redo ock Räckning giöras bör therom förenna sig byemännen sielfwe.

Thetta således wara af oss samtelige öfwerens Kommit, ock afslutadt, som an-

förde puncter innehålla, det warder med våra egen händiga namns ock bomärckens undersättiande bekräftat som skiedde i Lomma den. 27 December 1811.

Måns MMS Månsson

Nº 1

Pehr P K S Christensson

Nº 2

Hans H B S bängtsson

Nº 3

Nils Håckansson

Nº 4

Adam Pehrsson

Nº 5

Pehr P O S Olsson

Nº 6 ock 10.

Gunnar Bengt Son

Nº 9

Bengt Pålson

Nils N P S Pålsson

Nº 11

Enligheten bewittnar

Pehr Andersson

i Karstorp

Afskrift

År 1766. den 2 Augusti blef denna byordning för Lomma by ock bara härad efter enällig öfwerens kommelse uprättad, här på Malmö Lands Cancellie upwist ock genomsedd, samt uppå begiäran till följe af Kongl. Mayts nådigste Resolution på allmogens besvär den 1ste Sptember 1741. § 13. stadfästad, at för Lag uti byeskrået wara gällande till framdennes efterlefnad; hwarjemte wederbörande Krono betiening åliger at wid anfordran meddela all Laga hanräckning, till de i denna byordning utsatte bötters uttagande hos de försumeliga, enär sådant äskas.

År ock dag som föreskrifwit står.

Adlerfelt

J. J. Bergensträhle

Licka Lydande med Karstorp byordning intygar

Pehr Andersson

i Karstorp

BYORDNING FRÅN LOMMA 1840.

Ordning för

Loma By uti Bara Härad och Malmöhuslän öfverenskommen och beslutad af under-tecknade åboar till befrämjande av skick och ordning inom Byelaget och med hem-stöd af Kongl: Brevet den 20 Februarj 1742.

§ 1.

Åldermanen som i redan stadgad ordning för hvarje år utses, äger då han så nödigt finner, eller varder af någon annan tillsagd att genom skriftelige eller muntelige ordres, hvilka böra lämna underrättelse om alla ämnen som till öfver läggning skola förekomma till Bystämman sammankalla Byens samtelige åboar som enär de inom ett dygn, eller vid trängande omständigheter minst inom sex Timmar före stämman erhållit det af dessa ordre, böra å utsatte tiden sig infinna wid förelagdt vite af sexton skillingar Banco men för uteblifvandet öfver hela bystämman pliktas dubelt Åldermannen plicktar i dessa hänseender dubelt mot åbo, skulle någon af åboarne vara hindrad att skelf vid bystämman tillstädes komma må han äga att i sitt ställe sända sin tjenare eller befullmäktiga sin granne hvilken då bör vara beredd att sig öfver förekommande ämnen ytra.

§ 2.

Enär byestämman således blifvet utsatt och alla vederbörande der om erhållit behörig kännedom må icke en eller annans förfalle lösa uteblifvande hindra öfverläggningarnes fortgång, utan hvad de närvarande beslutta bör genast sättas i verkställighet utan hinder af de besvär de ute blifne kunna anse sig bifogade deremot anföra —.

§ 3.

Med stöd af Lagens stadgande uti 11 Cap: 4 Bygginga balken men med fästadt afseende på särskildt inom detta Byelag inträffande omständigheter åligger åldermannen i akt taga hvad om Brofogde stadgadt är och således till se från och med den 1ste October till och med den 1ste April hvilka som underlåtit Ringa sinna

Svin och då genast för hvarje oringadt svin öfver Tvenne månader gammalt uttaga lösen med Fem skillingar 4 rst. Banco som tillfalla Bykassan

§ 4.

vid den genom särskildt brandstodsföreningen anbefalldes årliga brandsyn bör Äldermannen äfven till förekommande af olycks händelser undersöka om Brunnar och deras Kar äro i laggildt skick och då i motsatt fall någon befattning med deras iståndsättande inom 14 dagar efter tillsägelse icke blifvit vidtagen bötes till Bykassan Trettio två skillingar hvarefter — — — — — vid för högdito vito å almän bystämma bestämmes Försittes äfven detta äge äldermannen låta för lega verkställa arbetet samt uttaga legan och böterna i sista § stadgar.

§ 5.

Vid inträffande Eldsväder skall dett åligga hvarje åbo att antingenen sjelf till städes komma eller och sända någon fullgod Karl af sitt tjenstefolk till stället försedd med något af de brandredskaper uti Brandstodsföreningen omtalas äfven som vid ankomsten hörsamma de ordres hvilka af närvarande kronobetjent eller i dess frånvaro af äldermannen eller den han i sitt ställe utser medellas för släckning eller bärgning och detta allt vid ett för försummelse i desse fall stadgadt vite af En Rd 32 sk Bco som tillfalla Bykassan.

§ 6.

Med stängsellens upprättande och underhållande samtt ägornas fredande förhålles efter Redan träffad öfverenskommelse

§ 7.

På dett denna byårdning som åtminstone en gång om årett bör för samtliga grannarne uppläsas till alla dellas så mycket strängare efterlefvas ty skall ingen till ursickt tjenna att hans barn legofolk eller hussmän honom ovetande sig mot byordningen förbrutit utan vare han som i gården husbonde är, plicktig att svara till alt det som hans husfolk häremot bryter till följd hvaraf husbonden är förbunden att efter äldermannens och bymännens bepröfvande bötterna straks utaga och må han derföre sin ärsatning igen af tjenstejonslön och arbete eller penningar af sinne husmän

§ 8.

Alla bötter viten och ersätningar som efter denna byordning blifvet utsatte äger Äldermannen af den brotslige uttaga och där den som dertill förfallen är skulle vägra att den straks betalla hafve Äldermannen då makt, att af den gensträfvige taga Pant och läge honom sedan visst tid före inom hvilken han den åter inlösa må försumar han dett hvarde panten till den mästbjudande försåld och öfverskottad

sedan böterna vitten eller ersättningar guldne äro honom återstald, och äger ålder-
mannen att för hvarje sådan utpantnings värkställande i arfvode uppbära sexton
skilling Bco sållunda öfverenskommit och beslutad Loma Den 28^{onde} Marts 1840

H, Lommander
å N° 1

O Sjöberg
N° 2

Jacob Pehrsson
N° 2

Hans Ericson
med hand i
pennan
å N° 3

Ola Pålson
å N° 384

Mårten Pålson

Pehr Adamsson
N° 5

Pål Bengtsson
N° 6

Pehr Eriksson
N° 6

Iars Nilsson
N° 8

Hans Bengtsson
N° 8

Hans Pålsson
N 1 N° 9

Bengt Pehrson
N° 10

Bengt Pålson
N° 11

Nils Hansson
N° 11

På en gång närvarande vittnen

Jöns I B S Bengtsson

Åke Strid
Rote Soldatt

Nr 71. År 1840 den 1. Junii å Bara härads Lagtima Sommar Ting i Dahlby,
blef förestående öfverenskommelse offentligen uppläst och på begäran i Domboken
ordagrant intagen till den kraft och werkan Lag förmår; Betygar

På Härads Rättens vägnar
Efter förordnande

Oscar Modig

BYORDNING FRÅN MOSSHEDDINGE 1834

BY ORDNING

1. Wi underteknade Måsheddinge Åboar hafwer Öfwerenskommett att i bylaget hålla en Sådan erordning att wi wid minsta bud eller order från årningsmannen Skolla mötta wid påsatt kläckslag, eller Skall den uteblifwande bötta Sexten sk. Banco.

2° Den der i bylaget med oårning, Trätor och wäsen will störa årning och sje, han Skall böta Trettiotwå sk. banco.

3^{dje} Om der er någon Som förhåller årdorna Så att andra derigenom blir hindrade att komma, Så skall han böta Trettiotwå sk. Banco.

4^{dje} Årderna Skall årningsmannen afsenda ett dyng förut innan Samling Skall Sje, om ej husbonden kan komma, Så Skall han annan i Sitt Stelle Sända till att höras ock beswara Sin rättighet.

5te Ock de till böter förfallne Will di ej med godo böta för den punkt Som di är Skyldiga, Så Skall Samteliga Åboar genast gå att panta Ock dett är med allas vårt Samtycke ock egenhändigade underskrifter Måsheddinge den 10 novenber 1834.

Lasse Matts Son.

Ola Pehrs Son.

Anders Hans Son.

Lars Pehrs Son.

Nils Hans Son.

Nils Pehrs Son.

Jacob Anders Son.

Med Ofvanstående handling förklarar wi oss nögda Som härmed intygas. Moss-heddinge Den 10 Nofvember 1866.

Jöns Christoffers Son.

Nils Nilsson.

Anders Jacobsson.

Sören Svens Son.

Jöns Persson.

Bengt Larsson.

Nils Svensson.

Lars Pehrsson.

Hans Christoffersson.

Anders Jönsson.

BYORDNING FRÅN ARLÖF 1811

Enligt allmänna Kungörelsen som innehåller Instruction för ålder och ordnings män af den 11te De 1811. Hafwa vi i följe däraf upp Rättat nedan skrefne Byordning nemligen

Emelan oss under Tecknade Arlöfs Byemän Till befrämjande af ordning är följande öfverenskommelse träffad

- 1:º Då något ärende som fordrar öfwerläggning om Byens skyldigheter, såsom vägarslagning, Broars i stånd sättande med merasådant, Bör åldermannen kring-sända bref som innehåller ärendet om samlingen och mötesstället. Den som intet sjelf eller genom ombud Jnfinnersig En Timma Efter Brefvets innehåll, På dett bestämde mötes stället, Böter 16. Sch. Bco, Lika böter erlägger den som qvarhåller Brefwet öfver $\frac{1}{4}$ Timma sedan han dett af sin Granne Bekommet och intet dett af skickar. Den ute blifwer wid Penningeutlägg böter dubbelt.
- 2:º På samlingsstället Bör anständighet i akttagas Jngen får med Hot, Trug, eller slag annan förolämpa eller Ofreda, sker dett Böte den Brottslige 16. Scg Bco till byens Cassa, och den Lidande Obetaget att söka Laga näpst om han så för godt finner.
- 3:º Wid dessa samlingar skjer upp Börd af brandstods medlen, Bro och Tingshus medlen, Stamboks Penningar, Tiondesammanlägg, Med flere Sammanskott af hvad Namn de wara eller komma måge. Då dett angår Hela Byelaget, ware då den till samlingen icke kommer och Rätt för sig gör, Ålagd att böta 32. Scg Bco till Byens Cassa. Hwillka medel Åldermannen och den som dett tillhör att i ordning där näst Blifva ålderman, Så wäl den Bristande summan som böterna genast uttaga och Redovisa. Waremot den bristande får ej wisa den minsta sturskhet när sådant Händer, Yttras sådant Bör ut Pantning ske, och då På samma sätt Behandlas som wid utmätningstwång, willket alt verkställes af Ålder-mannen och den Som i Ordning är hans biträde Hos den bristande och Brots-lige.
- 4:º Ållder mans tjensten Efter wanlig omgång på Hemmanen Bör ingen undan draga sig Som är Innehafware af 10. Tunneland af Byens jord.
- 5:º Skulle dett så hända att Enka Bebor dett Hemman Som i ordningen tillhör att

Emottaga Åldermans Tjensten. Gånge då förbi till den som är närmast i ordning. Derefter Emedan dett ej kunde vara Byens förmån att en Enka skulle Bestrida den samma, men Så snart Ny Åbo till Träder Hemmanet skall han vid nästa Åldermans ombyte Emottaga åldermanstjensten och Bestrida den ett år, i stället för dett förbi gångna.

6:º Åldermanstjensten om Bytes Hvarje år wid Mårtens messotiden Warwid Åldermannen Redovisar för Hela året För wad som är ut Lagd och Bekommit Då allt bör Redovisas och ut Liqwideras.

7:º Som wi denna öfverenskommelse i All vänlighet och Med våra namns Gemen-samma Underskrift i Wittnens närwaro Bestyrka Så anhålla vi wördsammast Hos Bara Härads Lofliga tings rätt, Omstadfästelse här å Att dett måtte för fram-tiden Lända oss till en Fullständig ordning. Arlöf den 5 Februari 1851.

anmärkes at Brevvet af Sändes dagen förut Så framt det Kan Sig görra Lätta.

Nils Olsson

Nº 1.

Anders Esspens Son.

Nº 2

Måns Ericksson

Nº 3

Ola Knutsson

Nº 3

Anders Jeppsson

Nº 4

Adam Lars Son

Nº 5

Mårten Hansson

Nº 6

Nils Bengts Son

Nº 4

Jöns Swens Son

Nº 6

Egen Händig underskriften Bewittnar

Jöran Knutsson

Jörran J J S Jönsson

BYORDNING FRÅN LILLA UPPÅKRA 1840.

BYORDNING FÖR LILLA UPPÅKRA BY.

§: 1.

ByRätt utgöres af Ålderman och 2:ne Bisittare, som går i tur efter Nummer ordningen i byn, hvilka äga att afsluta tvister och fälla Byemännen till böter, för de i denna Byordning uppräknade förseelser.

§: 2.

Till Bystämmas sammankallande användas brefordres, hvilka utfärdas af Åldermannen, hos hvilken äfven sammankomsterne alltid skola hållas; Uti dessa ordres skall klocktimman bestämmas, äfvensom ändamålet för samlingen; Och skall hvarje åbo vid ordernes ankomst och afgang, derå teckna dato och timma samt sitt namn, vid bot af *Sexton* skillingar.

§: 3.

En Bylåda med lås och gångjern, hvaruti Byens alla handlingar förvaras jemte Register deröfver, skall anskaffas och förvaras hos Åldermannen, samt en bok, hvaruti alla böter inskrifvas, för att förvandlas till en Kassa vid påkommande utgifter för Byn.

§: 4.

Alla sammankomster skall ske med ordning och anständighet, så att hvarje mål föredrages och afgöres med saktmod. Om Åldermannen vid slikt tillfälle utfar i svordom, eller med ohöfviska ord öfverfaller någon af Byelaget; eller någon af Byelaget emot Åldermannen; eller sins emellan, böter derföre den felande i likhet med hvad som stadgas för dylika förbrytelser vid andra allmänna sammankomster, samt gifve dessutom Åldermannen *Sexton* skillingar, och annan medlem *Trettio*tva skillingar till Byens kassa.

§: 5.

Den, som nedlägger Budkafvel (Ordres) att sammankomsten derigenom försummas,

plikte *En Rd 16 Ss*, den, som ej infinner sig sist en timma efter den utsatta timan, så att sammankomsten derigenom uppehålls, pliktar Sexton skillingar, och den, som alls icke sjelf, eller genom ombud kommer tillstädes vid samlingen, böter därför *Trettiotvå* skillingar, och går de fattade Besluten utan hinder af någons frånvaro, i verkställighet. Dock bör besluten, honom, genom Åldermannen och en af Bisittarne bekantgöras, och den frånvarande eger, att deröfver hos Konungens befallningshafvande inom fjorton (14) dagar anföra Besvär; och eger Åldermannen att förskjuta de utgifter, som kunna blifva en följd af besluten samt ersättning genast därför uttaga hos den felande, dervid Åldermannen bör vara biträdd af de 2:ne, eller minst en af Bisittarne, och hvarvid äfven laga ränta får beräknas för den tid förskottet fortfar; likvisst bör, om en slik utgift icke grundar sig på derom redan gällande författningar eller Beslut, fattade vid förr hållne sammanträden, och för alltid, eller en viss tid gällande, och öfverstiger *Två Rd Banco* för ett fjerdedels mantal, klagotidens utgång först afvagas och det resultat deraf, som den felande kan finna sig föranlåten taga.

§: 6.

Hvad författningarne, angående kringstrykande passlöse personer eller andra Utsocknes lättjefulla tiggare, till och med dem, som äro med pass försedde; men afvikit från rätta vägen för att besvara allmänheten med tiggeri, derom stadgar, åligger det hvar och en inom byelaget att en slik person genast afvisa, men den verkliga nödstäldte må lemnas allmosa och härberge öfver natten.

§: 7.

Åldermannen skall, så Vinter som sommar, hålla hand öfver Byelagets delta vägars och broars lagenliga skick och vid påkommande brister derå, derom genast underätta delägaren, med åläggande för denne, att samma dag det felande afhjelpa, och, om minsta försummelse af delegaren förmärkes, det felande på hans bekostnad utan uppskof iståndsätta, samt därför uttaga ersättning på sätt i 10. §. är nämndt; dock anmärkes, att snöskottningen å de allmänna vägarna skall ske allmänt af Byelaget och dertill användas arbetsfördt folk, under Åldermannens och Bisittarnas uppsigt; och skole vägarne vintertiden öppna hållas, enligt författningarne, att den resande derigenom ej må försummas. Den, till något häraf försummelige skall utom böter efter allmän lag, erlægga till By kassan *En Rd 16 Ss*

§: 8.

Ålderman och Bisittare skola vara uppmärksamme derå, att Byelagets svinkreatur, då de utsläppas på ägorne, hållas ringade, att ingen skada så väl å en väglottsegares, vägkanter som enskildtas tillhörigheter, må ske, samt, då anmälan härom sker, biträda vid syn och värdering å timad skada genom äverkan.

§: 9.

Om någon, som tarfvar andras försvar inom Byelaget, hos annan än Åbo, eller den tjenare eger taga, sig nedsätter eller vistas, utan att der vara skattskrifven, bör den samma af Åldermannen genast afföras till Kronolänsmannen å orten, vid *trettiotvå* skillingars böter; Samma bot vare, om Åldermannen icke utan uppskof hos kronolänsmannen anmäler, andra inom Byelaget timmade oordningar,

§: 10.

Då någon blifver fälld till böter (hvilka räknas i Bankomynt) efter denna byordning, och desamma ej godvilligt erlägger, eger Åldermannen med biträde af Bisittarne, desamma utpanta och panten försälja, på sätt lag och författningar i ty fall härom stadgar.

§: 11.

Alla efter denna Byordning utgående böter samlas till en kassa för Byn och användes efter öfverläggning till något, Byens nyttigt eller ädelt företag.

§: 12.

Denna Byordning, som kommer att gälla för såväl nuvarande som blifvande Bygrannar, skall af alla Byemännen underskrifvas, samt för att såsom antagen Bylag af Vederbörlig Auctoritet stadfästas till framtida säkerhet och efterlefnad; och om någon skulle undandraga sig att underteckna sitt namn, är han icke desto mindre skyldig att hörsamma denna Byordning och underkasta sig dess påföljder.

§: 13.

Som Byällderman tillsättes nu, arrendatorn å n:r 6, Lars Andersson, med Bisittare å n:r 5 Hans Gudmunsson och n:r 7 Sven Mårtensson, som på dylikt sätt sedermera fortfar i Nummer ordning; och skall ombyte ske årligen den tolfte (12) November, så vida helgedag ej infaller, då det sker dagen derpå. Den öfverens komna By lådan skall af nu varande Älderman anskaffas, som af Byelaget betalas.

Sålunda å Allmän Byestämma öfverenskommit och afslutadt; intygas med våra namns och Bomärkens undersättande. Lilla Uppåkra den 3dje December 1840.

<i>Z. Hultén.</i>	<i>Jöns Nilsson.</i>	<i>Lars Nilsson.</i>
N:r 3.	N:r 2 & 11.	N:r 3 & 9.
<i>Staffan SNS Nilsson</i>	<i>Lars LAS Andersson</i>	<i>Nils Larsson</i>
N:r 5.	N:r 6.	N:r 9.
<i>Sven SMS Mårtensson</i>	<i>Eric E. P. S. Persson</i>	<i>Ola Jönsson</i>
N:r 7.	N:r 10.	å N:r 4 & 8.
<i>Nils Nilsson N:r 2.</i>	<i>Hans Gudmundsson</i>	<i>Jacob Persson.</i>
	N:r 5.	

BYORDNING FRÅN KYRKHEDDINGE 1856

Underteknade Kyrkheddinge bymän och hemmans innehafvare, hafva till framtida efterlefnad öfverenskommet om följande byordning:

Så framt ej hinder möta skall åldermans beställningen ombytas årligen i den ordning som förut varit dagen efter nyårsdagen, då den nya åldermannen bör mottaga Lådan med deri befintliga byns handlingar, samt möjeligen blifvande penningar till framtida redovisning. Åldermannen är skyldig att vaka öfver byns enskilda angelägenheter som hittills vanligt varit Och i sådant ändamål eger han rätt att derom utfärda Orders, och då dessa ej äro Lagstridiga böra hvarje åbo sjelf eller genom ombud på klockslaget deri sig inställa vid vite af Sexton 16 S Banco. och äfventyr att åtnöja sig med de närvarandes beslut. samma vite bestämmes för den som försummar eller nedlägger ordena, hvilka vid samlingen bör återlemnas till åldermannen.

För dem, som ej godvilligt vill betala sina böter utlägge dem åldermannen genast förskotsvis, Och söke dem åter af den tredskande medelst handräckning hos konungens Befallningshafvande, på grund af denna öfverenskommelse; hvilken vi samtelige bymän anhålle måtte blifva fastställd

Kyrkheddinge den 16 November 1856.

Per Larsson
N° 4

Påhl Pehrsson
n° 8

Ola Nilsson
n° 8

Anders Pehrsson
n° 3

Nils Larsson
n° 9

Christen Larsson
N° 6

Lars Jönsson
n° 5

(An)ders Jonsson

Anders Ha(nsson)
n° 7

Ola Andersson

BYORDNING FRÅN GREFVIE 1864

Följande regler vilja Grefwie byman i från denna dag iakttaga

- 1) När Ordermannen kallar bymännen tillsammanträde skall, hvar och en komma själf eller genom ombud på det klockslag som är utsatt hvar om icke så pliktat 50 öre
- 2) Den som undrager sig wägars lagning broars reparationer eller de delar, som byhemmet på fordrar, så har Ordermannen den rättigheten, att lega för den tredskande, hvilka kostnader den tredskande skall erlägga
- 3) Om böter förekommer så skall erläggas vid hvarje års Ordermansombyte
- 4) Den som förhåller Orderna som af ordermannen skickas pliktat 50 öre hvilka böter tillfaller byens kassa.

Hvilka regler hvi vi från denna dag vill fällfölla.

Grefvie den 10 November 1864.

Ola Andersson N° 3

Jöns Jönsson
N° 2

Jöns Åkasson
N° 1

Nils Andersson
N° 4

Sven Larsson

Wilhelm Sangberg
N° 3

N° 5 *Ola Andersson*

Rasmus Pers Son N° 6

ÖVERENSKOMMELSE MELLAN ARLÖFS OCH TÅGARPS BYAMÄN

Efter något samtal, ähro wj Arlöfs och Tå-/Garups Byemän igodo öfwer Ens Komne/
at ingen dera af byarne får emot taga/ något Gräs Creatur af hwad slag dät wara/
måde På den så kallade samfälte Grönfäl/laden men skolle någon af byarne blifwa/
sinnade at emottaga et eller annat Par Gifwe / genast den andre byen til känna i
anna ...../ någon af byarne eller någon enskielt ...../ emottaga något Creatur
Betale gen .... / fäladtsmöttet 1 Rdr 32 sk: för wart ...../ som så olofligt tagit är
Hwilket alt ...../ ra egenhändigä namns underskrif .../ som skede i lilla Kallins
Kroget den 13 Ma ...../

<i>Per Anderson</i>	<i>Jeppa Andersson</i>	<i>Jöns Olsson</i>
<i>FES M N S</i>	<i>Lars Erikson</i>	<i>O N S</i>
<i>Anders Andersson</i>	<i>alla i arlöf</i>	

<i>Pehr Larsson</i>	<i>Per Matsson</i>	<i>Swen Persson</i>
<i>Ola Olsson</i>	<i>Swän Pålson</i>	<i>Pehr Bengtson</i>
<i>P L S</i>	<i>Alla i tågarup</i>	<i>Andersson</i>

Twenne Exempelar är lika lydande: ena tillhör arlöfs / och
andra tågarups byemän intygas af ..... *Hansson*
Tågarup.

Anders Sänesson.

ÖVERENSKOMMELSE MELLAN SUNNANÅ OCH ARLÖFS BYAMÄN 1784

Til så wäl inbördes sämjas som säkerhets winnande för framtiden, samt till undwikande af oläge i våra wängar hafwa wi undertecknade samtelige Hemmans ägare och Åboer i Sunnanå och Arlöf byar, om sättet till beständig freds ärhållande uti förenämde byars intill hwarannan gräntsande ägor, med följande willkor oss till obrottslig efterlefnad förenat, neml:

- 1mo Då Sunnanå bys Västra Wång hwilken til en dehl gräntsar intil Arlöfs ängwång eller så kallade Nyewången såsom detta åhr skall besås med korn:, och emedan gräset i berörda ängwång blir förr afbärgat samt wången för till betande upgifwen än Sunnanå kornwång, så förbindar wj oss i Sunnanå at likwäl sjelfwa, genom wakhållning befodra wångafred, intill dess samma korn wång äfwen blir upgifwen.
- 2do Åhret därpå eller nästa åhr 1785 blifwer Sunnanå Västra Wång sådd med Råg samt Arlöfs Nyewång till Korn i detta fall åtaga wi oss å ömsa sidor at äfwen wakta eller stänga oss sielfwa fred så på Arlöfs som Sunnanå sidan, enär wi den till äfwentyrs en liten tid skulle omtränga.
- 3^{tio} Tredie åhret eller 1786 ligger så wäll Arlöfs Östra som Sunnanå Västra Wång i linda, men till fredens widmagt hållande detta åhr uti Arlöfs Nyewång, som då blifwer Rågwång hafwa wi tagit detta beslut nemligen Sunnanå så wäll som Arlöf byar inhägna utaf förberörde hwar sin fälads mark en ängawång som skall gräntsa intill Nyewång och det med en laglig och witesfri giärdes gård, men skulle så hända, at den ena byn får inhöstat sitt hö för än den andra skall likwäll giärdes gården tilböriligen widmagthållas, och ingen får därstädes insläppa något slags Chreatur med annat wilkor än at han dett waktar eller tiudrar på egna ägor, intil dess at gräset till bägge byarne blifwer afbärgadt af denne förömrörde ängewång då bägge byarnes hiordar få gå samfält om war annan nytia bettet, då hwar håller sin fähiord wid den tiden instängde om nätterna, så wähl detta åhr, som ock de andra åhren, om så skulle omhängas, dock blifwer wid detta tillfälle Arlöf by sielf ansvarig at hålla sig fred uti sin Nyewång tills Rågen blir afhöstad.

Hwad wj i så måtto i godo öfwerenskommit och med underskrifter stadfäst
 skall i fulla trenne åhr eller till och med åhr 1786 såsom Lag utan klander an-
 ses, samt hwar och en som det angår, till efterrättelse tiena; men skulle så hända,
 at wi å någon thera sidan wid dessa try åhrens förlopp, skulle för oss finna
 någon beqwemligare utwäg till inbördes freds åstad kommande, skall det då
 wara oss obetagit at genom annat öfwerens kommande stadga en ny förening,
 men i fall denna nu ingångne skulle, genom thessa try åhrens ärfarenhet, synas
 wara then bästa skall den då hos Höglofl. Konungens Befalnings hafwande till
 behörig stadfästelse för framtiden genast inlämnas.

Sunnanå d. 21 April 1784.

Berendt Peter Santesson

John Andersson

Anders Anderson

Anders Mårtenson

N M S

Pehr Andersson

A O S

Nills Rasmuson

M I S

Nels Truvedson

Jöns Swensson

A B S

Jöns Jepson

Ohla Johnson

hans Pärson

Pehr Anderson

Jöns Olson

Bengt pålson

P A S

Lars Jöns Son.

ORDNING MOT DANS- OCH SUPLAG FRÅN NORDANÅ 1823

Oagtadt nu gällande Lagar och författningar borde wara nog till räkeliga för Ordningens och Lydnadens widmagthållande innom samhället, hafwer dock erfarenheten i sednare åren wisat, det våra tjenare och ungdom wid åtskilliga tillfällen tagit sig den friheten att olofl. från sina husbönder och föräldrar bortgå föratt hos nogen af Byens inbyggare samlas och der uppsätta *Dans* eller *Supes Lag*, hwilket gifwet dem tillfälle då de, på deras omätteliga begäran, hos en och annan åbo utan motsägelse fådt utöfwa dessa deras Lustbara Nöijen, ynglingen till förderf, — Matföräldrar och föräldrar till ledsnad, skada och förargelse, hälst åtskillige af desse från sådana samlingar ey hemkommet förr än 2dra dagen, och dagen derpå warit mäst odugeliga till sin husbondes arbete.

Till förekommande af desse olydnader tror wi förnämligast kunna hämmas derigenom att ingen af Byens ägare eller innehafware bör tillåta sig sådane sammlingar af tjenare emottaga med mindre han säkert wet att de dertill hafwa sine husbönders tillåtelse, hwarföre wi samtelige underskrefne åboar innom Nordanå by willja härmed öfwerens komma och stadga: att ingen af oss under intet wilkor äger, antingen en större eller mindre del af Byens tjenare eller ungdom emottaga till *Dans* eller *Supes Lag* utan wid sådane tillfällen då han säkert känner de dertill hafwa sina husbönders tillstånd. — På Lika sätt ware hwarje husbonde pligtig tillse det sådane obehöriga sammanträden icke skier hos nogen af de innom byen boende Torpare eller Husmän.

Då wi nu allmänt äro ense om detta gagnande beslut, anses det wäl utgöra Borgen för efterlefnaden häraf, Men icke destomindre willja wi för Öfwerträdelser stadga ett wite af Twå Rd Banco som bör tillfalla Byens Cassa; Och ware Äldermannen, hos hwil denna öfwerenskommelse blandt öfrige Byens Handlingar förwaras, skyldig framför alla att noga tillse att detta icke öfwerträdes på det denna wär wälmenta

afsigst kunde winna framgång, och ungdomen bildas till det rätta att de i samhället måtte blifwa både Nyttiga och Lyckeliga medlemmar.

Nordanån d: 22 December 1823.

<i>Joh Andersson</i>	<i>Anders Jönsson</i>	<i>Nils Hansson</i>
<i>Ola Hansson</i>	<i>Lars Johansson</i>	<i>Hans Nilsson</i>
<i>Anders Jönsson</i>		<i>Jöns J P S Pehrsson</i>

Denna ordning hafva wi underticknade åboar undeskrifwet med det undantagat våra tjenare skall hafva frihet ti Julhelgen samt någon gång om Sommaren at roa sig hos den Som vil gifva dem lov —

HERDEKONTRAKT FRÅN ARLÖF

Herde Contrakt

för följande Lön åttager Jag undertecknade mig
at vakta för Svarligt i 5 månader Innevarande
år för arlöfs åboar

I stat undfår Enevald Mårtens Son 1 tunna
Råg och 1 tunna Korn samt En Kappa malt
af var åbo och 2 Dr i Sull Penningar —

Samt Et Halft stop Brenevin af
var, och i lön 100 Dr Samt Begna Hus
och Hage Samt Begagna all den gödsel
som Kan Hop Samlas På Bettet

I täpnings Penningar 12 Dr

Et mål mjölk af var til ofta mjölk

Samt Jul mat och Påsk matt

Som för Säkras med mit namns under
skrift i vittnens närvaro

Enevald E M S Mårtens Son

Som vittne underskrifver

Anders Pehrsson

Hans H T S Tågström

FÖRTECKNING ÖVER VINSTORPS BYS HANDLINGAR

Register öfver Byens (Vinstorps) handlingar upprättadt den 25 mars 1877¹⁾.

- N:o 1 Karta och beskrifning öfver såväl byens som dess samfällda utmark upprättat 1814 o. 1816.
- N:o 2 Summarisk förteckning öfver byens egor.
- N:o 3 Angående hofveri till Alnarp 1834.
- N:o 4 Saknas.
- N:o 5 Saknas.
- N:o 6 En gammal fullmakt. (Daterad den 3 Juli 1828).
- N:o 7 Saknas.
- N:o 8 Ett diarium för 1836. (Utdrag af Kongl. Kammarexpeditionens Diarium öfver inkommande mål år 1836 — ang. underhållet af vägen mellan Alnarps Kungsgård och Strandhusen).
- N:o 9 Utslag angående hofveri.
- N:o 10 Förbud mot tånghemtning (Utdrag af domboken, hållen vid lagtima Sommartinget med Bara härad uti Dalby den 26 maji 1800).
- N:o 11 Arrendekontract öfver fisket i ån (dat. Vinstorp den 5te aprilus år 1825).
- N:o 12 Gamall fördelning och syn å byvägarne (dat. Vinstorp den 2:a Juli 1835).
- N:o 13 Utslag om hofveri till Alnarp (Dat. Dahlby den 7 februarii 1837).
- N:o 14 Utslag om hofveri (dat. Christianstad den 1ste Augusti 1834).
- N:o 15 Utslag om hofveri (dat. Dalby den 5 november 1834).
- N:o 16 Saknas.
- N:o 17 Köpekontract af byen till Ola Lillja 1816. (dat. Vinstorp den 18 juli 1816).
- N:o 18 Prottekoll om storskifte i Vragerups mark. (Dat. Dahlby den 24de Februarii 1790).
- N:o 19 Gammalt qvitens.
- N:o 20 Utslag om arbetsskyldighet till Alnarp (dat. Christianstad den 18 Julii 1834).
- N:o 21 Utslag om snöskottning ("gifwet å Lands-Cancelliet d. 30 Decembr 1815).

¹⁾ Avskriften gjord av fil. kand. Ingemar Ingers. Avskrivarens tillägg och förtydliganden äro satta inom parentes.

- N:o 22 Utslag om hofveri till Alnarp. (dat. Dahlby den 2 mars 1835).
- N:o 23 Gammalt pencionsbref. (Ang. soldatpension — dat. Stockholms slott den 16 Martii 1802).
- N:o 24 Ett gammalt husdelningspapper (Vinstorp den 3 april 1812).
- N:o 25 Ett odugeligt utslag.
- N:o 26 Utslag om Prestvägen (Stockholms slott den 29 Juni 1824).
- N:o 27 Odugeligt utslag. (Egentl. en remitterad ansökan från Bengt Isaacsson och Jöns Andersson ang. karta å deras åboende kronohemman, dat. Vinstorp d. 19 Juli 1793).
- N:o 28 Saknas.
- N:o 29 Om stängsell emellan Vinstorp och Hjerup.
- N:o 30 Syn på stängsell   D.to   —
(Båda ovanst. dat. Vinstorp och Karstorp den 22 maji 1812).
- N:o 31 Gammalt utslag (Malmö Lands Cantzlie den 6 maji 1806).
- N:o 32 Utslag om jordskyld till byen (Dalby then 23de Februarii 1792).
- N:o 33 Utslag om stängsel vid Mariedahl (Jönköping den 25 Februari 1806).
- N:o 34 Öfverenskommelse om skogsåvärkn. upphörande vid Alnarp (Vinsto den 1 april 1825).
- N:o 35 Gammal arrendekontract för byen (ang. 2 st. byallmänningar; dat. Vinstorp den 1 maji 1831).
- N:o 36 Utslag om arbete till Alnarp (Lund den 14 sept. 1835).
- N:o 37 Ett gammalt utslag om jordbyte med Karstorp (Dalby den 19de Februarii 1799).
- N:o 38 En gammal ansökan.
- N:o 39 Gammalt utslag angående Alnarp ("Gifvit Stockholm den 8 april 1778").
- N:o 40 Saknas.
- N:o 41 Om hofveri till Alnarp (Malmö Lands-Cancellie den 23 Augusti 1833).
- N:o 42 Kontrakt om försäljning af ett stycke jor till Åke Bryn (Vinstorp den 20 Februarii 1815).
- N:o 43 Utslag om arbete till Alnarp (Utdrag af Protocollet hållit å Malmö Lands-Cancellie d: 1 September 1832).
- N:o 44 Utslag angående jordskyld till byen 1788.
- N:o 45 Om befrielse för hållsjutsen vid Lomma (Dahlby den 25 Maji 1839).
- N:o 46 En gammal ansökan om understöd till Sven Hanssons föräldrar. (Lomma d. 8^e Junii 1836).
- N:o 47 Uppbördslängd för räntor som uppbars 1816.
- N:o 48 Landtmäteriförrättning emellan Karstorps och Vinstorps byar 1798.
- N:o 49 Utslag om Storskifte å Wragerups marken (Dalby then 22^{dre} Februarii 1792).
- N:o 50 Utslag emellan Vinstorps by och Mariedal om stängsel ("Gifvit å Malmö Gouvernements Cantzlie den 24 Martii 1807").
- N:o 51 1712 års jordeboksutdrag (Malmö LandsContor den 3 februarii 1797).

- N:o 52 En öfverenskommelse af Karstorps by 1784. (Ahlarp den 22 maji 1784).
N:o 53 Utslag om storskifte i Wragerups marken. (Dalby den 16 februarji 1791).
N:o 54 Köpekontract till smeden Bergdal (Vinstorp d. 1te April 1837).
N:o 55 Gammal byordning.
N:o 56 Utslag angående stängsel vid Mariedal (Lund den 26 aug. 1805).
N:o 57 Angående storskifte å Vragerups mark. (1787).
N:o 58 Utslag om arbete till Alnarp. (Gifvet Stockholm den 0 augusti 1833).
N:o 59 Om Påskmat till kläckaren 1836.
N:o 60 En gammal arrendekontract på bys allmänning 1837.
N:o 61 Köpekontract på 2 tunl. 25 ⁵/_s kapl. Tegelbruksjord. (1837).
N:o 62 Angående Skjutsskyldighet till Lomma.
N:o 63 Utslag om stängsel vid Mariedal (1806).
N:o 64 En gammal förbindelse af Jöns Pil. Oduglig. (Vinstorp den 13de Januarii 1846).
N:o 65 Ett gammalt Landtmätareintyg. Odugligt. (Malmö den 1 augusti 1834).
N:o 66 Saknas.
N:o 67 Handlar om snöskottning för 1824.
N:o 68 Ett gammalt odugligt papper (Kungörelse fr. 1810).
N:o 69 Om stängselskyldigheten i byen.
N:o 70 Saknas.
N:o 71 Uppsägning af Tegelbruksjorden 1830.
N:o 72 Gammalt arrendekontract, odugligt. (1846).
N:o 73 Gammal arrendekontract å byens grustag (1842).
N:o 74 Gammal arrendekontract å bys allmänning (1846).
N:o 75 Fullmakt på återvinning af Tegelbruksjorden. (1852).
N:o 76 Lika med 75.
N:o 77 Lika med 75 o. 76.
N:o 78 Köpekontract å fru Sjöbergs hus (1842).
N:o 79 En öfverenskommelse emellan byemännen och Torparne att ej afsöndra någon jord.
N:o 80 Kontract å Göran Grens hus (1835).
N:o 81 Kontract å soldat Borgs hus (1854).
N:o 82 Köpe Kontract utgifvet af byemännen till husmannen Jöns Nilsson 1814 i afskrift.
N:o 83 Kontract till Anders Sandell åberopad Bara häradsrätts utslag (1855).
N:o 84 Angående Åldermans syslan. (Vinstorp den 1ste April 1851).
N:o 85 Om tionde till Biskopen 1857.
N:o 86 Protokoll om vägdelning i Byen 1851.
N:o 87 Wägdelning till byen samt protokoll om byvägarnas lagning 1855.
N:o 88 Kontract till Anders Christoffersson (1855).
N:o 89 En gammal arrendekontract å bys allmänning (1858).

- N:o 90 Handlar om byens allmännigsjord (1861).
N:o 91 En gammal uppbördslista.
N:o 92 Gammal arrendekontract (1852).
N:o 93 Kommunalstämmoprottokoll om vägsyn å socknens allmänna vägar (1869).
N:o 94 Landtmäteri Prottokoll om laga skifte å byens gemensamma egor 1867.
N:o 95 Arvodesuträkning 1868.
N:o 96 Utslag om väglagning å socknens vägar (1866).
N:o 97 Om bestämd jordskyld af Cementfabriken af jord som tillhör Vinstorps by (1870).
N:o 98 Arvodes uträkning 1867.
N:o 99 Utslag om syn å Prestvägen. (1866).
N:o 100 En gammal arrendekontract (1870).
N:o 101 Om jordskyld af Vinstorps tegelbruk (1866).
N:o 102 Utslag om Brefbäringsskyldighet.
N:o 103 Utslag om skyldighet för Per Pålsson att betala agement till byen.
N:o 104 Prottokoll om snöskottning 1871.
De som inte förut varit nummererade.
N:o 105 En försäljningskontract till Bergdal af Winstorps byemän på 26 år utgifven 1825.
N:o 106 En gammal försäljningskontract till Anders Persson i Stora Pramhuset utgifven 1814.
N:o 107 Ett gammalt köpekontract för 1821.
N:o 108 Angående hållsjutsen.
N:o 109 Köpekontract af ett stycke af byens jord utgifvet 1814 till husman Erik Bengtsson.
N:o 110 Prottokoll vid inskiftet 1814.
N:o 111 Om vägars anläggande vid inskiftet 1814.
N:o 112 Kom. stäm. prottokoll om Prestvägen 1866.
N:o 113 Kom. stäm. prottokoll om vägen vid kyrkan 1873.
N:o 114 Ansökan att få jordskyld af Håkan Trulsson. (1874).
N:o 115 Förklaring af Håkan Trulsson.
N:o 116 Tvänne Landtmätareräkningar 1874.
N:o 117 Utslag om åläggande för Per Pålsson att betala jordskyld.
N:o 118 Verkställd utmätning på Per Pålsson.
N:o 119 Fastäld jordskyld af Winstorps tegelbruk 1871.
N:o 120 Utdrag af inskiftes delningen af Byens gemensamma egor 1814.
N:o 121 Afskrift af original handling rörande Lomma Tegelbruk utlöst 1875.
N:o 122 Prottokoll om Landtmäteriförrättning å Byens gemensamma egor 1874 o. 1875.
N:o 123 Karta öfver Byens utmark upprättat 1814.
N:o 124 Karta öfver Lomma Tegelbruk.

- N:o 125 Karta öfver rågångarne till Byens utmark upprättat 1876.
- N:o 126 Karta med tillhörande beskrifning samt arvodesräkning m. m. öfver alla ägorna till Vinstorps by upprättat 1876.
- N:o 127 Uträkningspapper öfver föreslagen jordskyld till Vinstorps by uppgjord 1876.
- N:o 128 En uppsägning för byens gemensamma egor 1877.
- N:o 129 Uppbördslängd öfver alla de som skola betala jordskyld till byen 1877.
- N:o 130 Arrende Kontrackt eller Auktions Protokoll för bort arrendering af byens gemensamma egor upprättat den 28 mars 1878.
- N:o 131 Fastställelse öfver Landtmäteriförrättning öfver Vinstorps bys samfælde äger den 12 februari 1877.
- N:o 132 Tvänne Protokoll och tvenne utslag rörande rättegång om allmänningsjord mot Torp. Hans Persson i Vinstorp 1877.
- N:o 133 En uträkning öfver tvänne stycken af byens allmänning 1877.
- N:o 134 Protokoll och Charta öfver utstakningen af gamla sjögränsen vid den del af byens gemensamma egor 1877.
- N:o 135 Uppbördslängd å jordsköld för år 1878.
- N:o 136 Fördelning å kostnaden å allmänna vägarne.
- N:o 137 En del protokoll å utslag om rättegång mot torparne.
- N:o 138 Utdrag af handlingarne rörande enskifte i Vinstorps by 1814.
- N:o 139 Landtmäterihandlingar karta och protokoll samt arvodesräkning.
- N:o 140 Två stycken uppbördslängder å augement.
- N:o 141 En kontrakt om bortarrendering af byens tångtäkt inom qv. IV.
- N:o 142 En uppbördslängd.
- N:o 143 Arvodesräkning öfver verkställd utstakning af byens tångtäkt i qv. I.
- N:o 143 B. En Uppbördslängd.
- N:o 144 En Dito.
- N:o 145. 146. Dito.
- N:o 147 Ett Utslag.
- N:o 148 En Uppbördslängd.
- N:o 149 En Dito.
- N:o 150—155 Arrendekontrakter med torparna vid sjön.
- N:o 156 Karta och beskrifning öfver landtmäteri förrättningen den 5 juni 1895.
- N:o 157 En Uppbördslängd.
- N:o 158 Utslag om ny vägdelning i häradet.
- N:o 159 Lanshöfding. em. utslag om afgäld till byen.
- N:o 160 9 paper om jordskyld af A. Hansson.
- N:o 161 24 paper om rättegång mot A. Hansson.
- N:o 162 10 protokoll och utslag om rättegång mot Anders Hansson.
- N:o 163 3 utslag om rättegång mot A. Hansson.
- N:o 164 Utslag mot Hans Persson.
- N:o 165 „ „ Lars Gunnarsson.

- N:o 166 Utslag mot Nils Andersson.
N:o 167   "   "   Henrik Persson.
N:o 168   "   "   Pål Persson.
N:o 169   "   "   Sven Nordgren.
N:o 170   "   "   Lars Kristensson.
N:o 171   "   "   Christian Andersson.
N:o 172   "   "   Anders Jönsson.
N:o 173   "   "   Jöns Trulsson.
N:o 174 Om bestämmande om afgäld.
N:o 175 Om ersättning för nödig och nyttig förbättring.
N:o 176 En köpekontrakt till Jöns Larsson.
N:o 177 Bevis att gränsutstakningen mot Pål Persson m. fl. vunnit laga kraft.
N:o 178 Protokoll öfver tångtäcktsutstakningen med karta.
N:o 179 Utslag om jordskyld mot Bengt Mårtensson och Pål Jönsson.
N:o 180 Köpehandling till Anders Larsson.
N:o 181 Räkning från B. Nilsson.
N:o 182 Komm. st. Protokoll ang. Vägsyn.
N:o 183 Sex protokoll om prosessen mot Torp. Lars Persson i Winstorp.
N:o 184 Uppbördslängd å augement 1900.
N:o 185 En Uppbördslängd.
N:o 186 En uppbördslängd.
N:o 187 Afsöndringar från Vinstorps by.
N:o 188 Köpekontrakt till J. dela Motte.
N:o 189 Köpekontrakt   "   Sofia Mathilda Persson.
N:o 190 Dito Enka Kerstin Pålsson.
N:o 191 Sökt lagfart af Jöns Larsson.
N:o 192 Förteckning samt 4 kartblad af Axel Nilsson öfver byens afsöndringsjor-
N:o 193 Förteckning öfver samt 89 kontraktsafskrifter till Husägarna.
N:o 194 Förteckning öfver fastställda afsöndringsjor-
N:o 194 Förteckning öfver fastställda afsöndringsjor-

Vid i dag företagen granskning af byens handlingar befunnen alla i nummerord-
ning närvarande utom N:o 123 en karta.

Mariedal & Vinstorp d. $\frac{3}{8}$ 1911.

Anders Andersson.

Olof Nilsson.

Stilige Karstorp åboar anmodas, att
möta oss under Säckens 1^a Dag, som är den 24de denas
kläkani 3de på efter midagen för att sammanlägga
varandras Räkningar.
Karstorp den 24 Januarij 1841
Pehr Svensson
äldor man
Skrifvet af Olof Olsson P.

Fig. 18. Order från Karstorp.

Förf. foto.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid
Förord	1
Byalagen i Bara härad	3
Byordning från Arlöf 1766	24
" " Lomma (Vinstorp, Karstorp) 1766	37
" " Lomma 1840	43
" " Mossheddinge 1834	46
" " Arlöf 1811	47
" " Lilla Uppåkra 1840	49
" " Kyrkheddinge 1856	52
" " Grefvie 1864	53
Överenskommelse mellan Arlöfs och Tågarps byamän	54
Överenskommelse mellan Sunnanå och Arlöfs byamän 1784	55
Ordning mot dans- och suplag från Nordanå 1823	57
Herdekontrakt från Arlöf	59
Förteckning över Vinstorps bys handlingar	60

Bidrag 464219

BIDRAG TILL BARA HÄRADS BESKRIVNING

utgivna av

BARA HÄRADS HEMBYGDSFÖRENING:

1 (1923). TEXTIL ALLMOGESLÖJD

av Henriette Coyet

2 (1924). BERÄTTELSE OM BARA HÄRAD 1775

*författad av Prosten NICLAS OLOF LÖNQVIST, med efterskrift
och anmärkningar utgiven av Gunnar Carlquist*

3 (1925). FOLKDIKTNING FRÅN BARA HÄRAD

insamlad av Per Andersson och Ingemar Ingers

4 (1926). BURLÖVS ÖRTAGÅRD

av Henriette Coyet

**5 (1927). FORNLÄMNINGAR OCH FYND FRÅN
FÖRHISTORISK TID I BARA HÄRAD**

av Bengt Engström

6 (1928). BYALAGEN I BARA HÄRAD

av Bengt Engström

*kunna erhållas till ett pris av **Kr. 2:** — pr volym hos
A.-B. Skånska Centraltryckeriet,
Grönegatan 14, Lund
då samtidigt medlemskap i föreningen anmäles.*